

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ
ОСВІТНЬОЇ АНАЛІТИКИ
Державна наукова установа

Міністерство освіти і науки України
ДНУ «Інститут освітньої аналітики»

Дослідження щодо готовності педагогічних працівників до реалізації Концепції Нової української школи

Інформаційно-аналітичні матеріали

2021 р.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЩОДО ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Інформаційно-аналітичні матеріали

Зміст

Концепція дослідження	2
Дизайн дослідження.....	7
Учасники дослідження	11
Готовність учителів до викладання.....	18
Освітнє середовище.....	28
Освітній процес, методи та техніки викладання	34
Умови для навчання дітей з особливими освітніми потребами.....	45
Готовність до дистанційного навчання	49
Ставлення вчителів до інноваційних процесів в українській освіті.....	54
Висновки.....	58
Рекомендації	66

Концепція дослідження

Обґрунтування теми дослідження. Основним завданням системної реформи Нової української школи, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р.¹, є трансформація від школи здебільшого теоретичних знань до школи компетентностей, необхідних особистості для успішної самореалізації, а також формування цінностей, які допоможуть у дорослому житті свідомо обрати соціальну роль в суспільстві для реалізації свого потенціалу.

Ключовими компонентами формули оновленої української школи з-поміж іншого є: новий зміст освіти, що ґрунтується на формуванні компетентностей, умотивований учитель, який має свободу творчості й професійно розвивається; педагогіка партнерства, тобто педагогіка з особистісно орієнтованим навчанням, у центрі якого – дитина; а також створення сучасного освітнього середовища². Методологічними й нормативними основами реформування освіти є закони України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепція «Нова українська школа», Державний стандарт початкової освіти.

Трансформація цілей, завдань і змісту освітнього процесу, що становить суть реформування системи початкової освіти, напряду пов'язана з підготовкою фахівців, які втілюватимуть сучасні освітні технології в практичну діяльність. У цьому контексті важливим аспектом є готовність учителя як суб'єкта реформи до викладання відповідно до нових підходів. Професійна готовність фахівця – поняття комплексне, яке передбачає, по-перше, наявність відповідного рівня професійної компетентності, майстерності, по-друге, здатність особистості до саморегуляції і

¹ Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249613934>

² Концепція Нової української школи. – URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

налаштування на відповідну діяльність, по-третє, володіння умінням мобілізувати свій професійний потенціал на вирішенні поставлених завдань у відповідних умовах. Готовність також безпосередньо пов'язана з налаштуванням вчителя на розуміння сутності модернізованого змісту освіти й застосування у роботі нових підходів до викладання.

Моніторингове дослідження щодо готовності педагогічних працівників до реалізації Концепції Нової української школи, розпочате разом із стартом реформи у 2018-2019 н. р. в ДНУ «Інститут освітньої аналітики», спрямоване на виявлення та відстеження тенденцій складових реформи освіти й на етапі проведення реформи дозволяє скоригувати її окремі складові, вчасно відреагувати на виклики, пов'язані з ефективністю її провадження. Дослідженням передбачено застосування кількісної стратегії шляхом збору й аналізу статистичної інформації, що відображає підготовку педагогічних працівників до реалізації фахових завдань у контексті НУШ, ставлення педагогічної спільноти до змін та інноваційних процесів в українській освіті.

Цільовою аудиторією на кожному з етапів моніторингового дослідження є вчителі початкової школи закладів загальної середньої освіти, які щорічно розпочинають навчати учнів перших класів за новим Державним стандартом початкової освіти й відповідно до Концепції Нової української школи.

Результатом дослідження є отримання статистично валідизованих даних, що дозволяє оцінити, переглянути, уточнити, актуалізувати стратегію втілення змін в освітньому процесі початкової ланки освіти.

Упродовж 2018-2020 рр. було проведено три етапи оцінювання підготовленості педагогічних працівників до реалізації НУШ: I етап – вересень-жовтень 2018 р. (учителі 1 класів), II етап – жовтень-листопад 2019 р. (учителі 1 і 2 класів), III етап – травень-червень 2020 р. (учителі 4 класів, які у 2020-2021 н. р. планували викладати в учнів 1 класу).

Четвертий етап дослідження було проведено в жовтні 2021 р., його респондентами стали вчителі, які у 2021-2022 н. р. розпочали навчати учнів 1 класу за новим Державним стандартом початкової освіти й не були залучені до його пілотного впровадження у 2017-2021 рр.

Концептуальні засади дослідження. Моніторингове дослідження щодо готовності педагогічних працівників до реалізації Концепції Нової української школи ґрунтувалося на таких концептуальних засадах:

– Відстеження стану готовності педагогічних працівників з використанням освітніх індикаторів є необхідною умовою об’єктивного оцінювання впровадження реформи НУШ крізь призму діяльності вчителя початкової школи.

– Використання стандартизованого інструментарію онлайн-анкети упродовж усіх етапів моніторингового дослідження забезпечує технологічність процесу, його повторюваність і структурування результатів.

Мета дослідження: з’ясувати рівень підготовленості педагогічних працівників забезпечити викладання відповідно до Концепції НУШ і нового Державного стандарту початкової освіти (ДСПО).

Об’єкт дослідження: функціонування загальної середньої освіти в умовах реформування.

Предмет дослідження: рівень підготовленості закладів освіти й учителів до викладання за новим Державним стандартом початкової освіти.

Завдання дослідження:

1. З’ясувати, чи всі вчителі і в який спосіб здійснили навчання/підвищення кваліфікації в контексті вимог впровадження нового Державного стандарту початкової освіти.

2. З'ясувати, чи організована в школі співпраця вчителів початкової школи щодо впровадження нового Державного стандарту початкової освіти та реалізації концепції НУШ.
3. З'ясувати, як учителі оцінюють свою готовність/підготовленість до викладання за новим ДСПО й відповідно до Концепції НУШ.
4. З'ясувати, як учителі загалом оцінюють свій рівень підготовки до викладання за методиками НУШ.
5. З'ясувати готовність учителів до автономії їхньої діяльності.
6. З'ясувати складові бачення вчителів щодо власної ролі в освітньому процесі.
7. З'ясувати розуміння вчителями змісту педагогіки партнерства і їх бачення форм співпраці з батьками учнів.
8. Виявити рівень готовності вчителів до організації освітнього простору за новим Державним стандартом початкової освіти.
9. З'ясувати, наскільки обладнання класів відповідає рекомендаціям з організації освітнього простору Нової української школи.
10. Дослідити, які технології, форми, методи й прийоми навчання застосовують учителі, що викладають у 1-х класах, використовують для організації освітнього процесу.
11. З'ясувати готовність учителів до дистанційного навчання.
12. З'ясувати рівень готовності вчителів до впровадження інклюзивної освіти й роботи з учнями з особливими освітніми потребами.
13. Виокремити форми педагогічного оцінювання, які використовують учителі перших класів.
14. З'ясувати ставлення вчителів, що викладають у 1-х класах, до інноваційних процесів в українській освіті.

15. Виявити потреби вчителів для організації і провадження освітньої діяльності.

Очікувані результати дослідження. З огляду на те, що на державному рівні обґрунтовується, розробляється й упроваджується технологія оцінювання стану впровадження реформи загальної середньої освіти – Нова українська школа – передбачається, що результати дослідження стануть складовою комплексу заходів, спрямованих на ефективність реалізації реформи. За результатами дослідження заплановано отримати такі результати:

1. Підготувати стандартизований інструментарій оцінювання стану впровадження НУШ

2. Доповнити і скорегувати перелік освітніх індикаторів діяльності учителя Нової української школи.

3. З'ясувати рівень готовності учителів до організації освітнього процесу відповідно до нового Державного стандарту початкової освіти.

Практичний аспект дослідження:

1) підготовлено інформаційно-аналітичні матеріали для Міністерства освіти і науки України про стан реалізації реформи НУШ;

2) визначено зміни, що відбулися в закладах загальної середньої освіти від упровадження нового ДСПО; отримано інформацію про рівень готовності вчителів початковій школі до викладання в умовах реалізації НУШ;

3) виконано завдання Оперативного плану Міністерства освіти і науки України 2021 року в частині п. 2.2.1, індикатором виконання якого є підготовка даних інформаційно-аналітичних матеріалів.

Дизайн дослідження

Таблиця 1

Характеристика дизайну дослідження щодо готовності педагогічних працівників до реалізації Концепції Нової української школи

Дизайн дослідження	
Координатор дослідження	ДНУ «Інститут освітньої аналітики»
Цільова група	Учителі, які в 2020-2021 н.р. розпочали викладання у 1 класах закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО)
Тип вибірки (1)	Для відбору ЗЗСО – імовірнісна одноступенева стратифікована вибірка
Обсяг вибірки	Учителі 1 класів 2268 закладів загальної середньої освіти
Похибка вибірки	Похибка вибірки з урахуванням дизайн-ефекту становить 2,3%
Інструментарій (2)	Анкета для самозаповнення. На заповнення анкети відводилося 20-30 хвилин
Форма опитування (3)	Онлайн-анкетування за допомогою сервісу Google Forms
Період опитування	Жовтень-листопад 2019 року
Період дослідження	Вересень-грудень 2019 року
Похибка дослідження	З метою дотримання структури генеральної сукупності, серед учителів, що взяли участь в опитуванні, було застосовано систему вагових коефіцієнтів, розрахованих відповідно до регіонального розрізу

(1) Тип вибірки дослідження.

Вибіркова сукупність учителів 1 класу

Заплановане у 2021-2022 навчальному році дослідження щодо готовності педагогічних працівників до реалізації Концепції Нової української школи було здійснено як вибіркоче обстеження низки закладів загальної середньої освіти, що забезпечують здобуття початкової освіти. Об'єктом обстеження є вчителі перших класів початкової ланки загальної середньої освіти. Результати представлені на рівні України в цілому та у розрізі типу місцевості – міські поселення та сільська місцевість.

Обстеження проводилось на основі імовірнісної стратифікованої одноступеневої вибірки за допомогою методу самозаповнення. Для відбору закладів загальної середньої освіти було сформовано страти за регіонами (24 області та м. Київ) і типом місцевості (міські поселення й сільська місцевість). У межах зазначених страт було визначено перелік навчальних закладів, упорядкований за регіонами та кількістю дітей у закладі. Для вибору конкретних ЗЗСО застосовувався метод випадкового відбору з вірогідністю, пропорційною розміру закладу освіти (PPS – Probability Proportional to Size). Як розмір закладу освіти використовувалась величина кількості учнів, що навчаються в ньому.

Формування вибірки та її дизайну (імовірнісна одноступенева стратифікована вибірка) базувались на використанні сучасних науково обґрунтованих підходів до проведення вибіркових спостережень, враховувався також національний і міжнародний досвід організації аналогічних обстежень. Обсяг вибірки закладів загальної середньої освіти було розподілено за стратами пропорційно структурі розподілу за типом місцевості у генеральній сукупності. Необхідний для обстеження обсяг вибірки становив 2268 ЗЗСО. Зазначений обсяг вибіркової сукупності було визначено з урахуванням бажаного 95% рівня участі учителів, а також

виконання умови, що у закладах, де два і більше перших класи, до вибірки включаються учителі найбільшого та наступного за кількістю учнів класів.

Обсяг вибірки визначався на основі балансу двох головних факторів – необхідної надійності результатів обстеження (коефіцієнт варіації) та розумного обсягу ресурсів, насамперед фінансових та трудових, що мають бути задіяні в обстеженні. Значення коефіцієнта варіації встановлюється відповідно до вимог щодо якості оцінки показника. Для даного обстеження обсяг вибірки визначалося на основі оцінювання часток. В обстеженні найбільш низьким рівнем агрегації даних був рівень типів місцевості. Водночас надійність визначення показників на рівні, що дозволяє використовувати їх в аналізі, не повинна бути нижче $CV = 10\%$. Зазначені вимоги були забезпечені при встановленні обсягу вибірки на рівні $n=2268$ ЗЗСО для кожного типу місцевості.

(2) Інструментарій дослідження.

Оптимальним методом збору інформації з урахуванням мети й завдань дослідження та з огляду на запроваджені в країні карантинні обмеження був обраний метод онлайн-анкетування. Дистанційний та оперативний збір даних, відносно проста й зрозуміла процедура, що не вимагає додаткового фінансування, є перевагами цього методу. За допомогою сервісу Google Forms було створено автоматизовану анкету. Цей безоплатний сервіс передбачає фіксацію й акумулювання відповідей респондентів в базу даних у форматі, зручному для їх подальшого оброблення й аналізу.

Загалом анкета вчителя містила 47 питань різних типів (закриті питання – питання з наведеним переліком альтернатив від однієї до всіх можливих; питання-шкали, за якими оцінювався рівень підготовленості педагогів і їхнє ставлення до різних аспектів освітньої діяльності) і

складалася з восьми блоків. Детальна інформація про інструментарій дослідження представлена в табл. 1.

Таблиця 1

Зміст анкети вчителя 1 класу

Блок анкети	Кількість запитань
1. Підготовка вчителів	3
2. Цінності НУШ. Рівень підготовленості до викладання	8
3. Освітній процес, методи та техніки викладання.	12
4. Освітнє середовище	4
5. Навчання дітей з особливими освітніми потребами	4
6. Готовність до дистанційного навчання	3
7. Ставлення до інноваційних процесів в українській освіті	2
8. Соціально-демографічний	11

(3) Форма опитування

Міністерством освіти і науки України було надіслано лист до органів управління освітою, Київської міської державних адміністрацій, обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти з проханням сприяти проведенню дослідження шляхом ознайомлення закладів загальної середньої освіти, що увійшли до репрезентативної вибірки, з посиланням на електронну анкету для вчителів 1 класів.

Учасники дослідження

Загалом на запитання анкети відповіли 2 450 учителів, які в 2021-2022 н.р. розпочали навчання учнів 1 класів за новим ДСПО й відповідно до концепції НУШ, що становить 108% від вибірки дослідження. Серед учасників опитування були 370 учителів (15% від загалу вчителів, які відповіли), що упродовж чотирьох років брали участь у пілотному проєкті з апробації навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної середньої освіти. Оскільки відповідно до концепції, мети й завдань дослідження передбачалося, що цільовою групою дослідження є вчителі, які лише у 2021-2022 н. р. розпочали навчати учнів 1 класу за новим Державним стандартом початкової освіти й не були залучені до його пілотного впровадження у 2017-2021 рр., то відповіді вчителів, учасників пілоту НУШ, не брались до уваги при узагальненні результатів дослідження.

В інформаційно-аналітичних матеріалах представлено узагальнені результати дослідження щодо готовності педагогічних працівників до реалізації Концепції Нової української школи – 2080 учителів 1 класів ЗЗСО. Регіональний розподіл учасників дослідження представлено в табл. 2.

Таблиця 2

Регіональний розподіл учасників дослідження

Регіон	Кількість респондентів, осіб	Кількість респондентів, %
1	2	3
Вінницька	146	8,4%
Волинська	66	3,9%
Дніпропетровська	88	3,6%
Донецька	71	3,9%
Житомирська	43	2,7%
Закарпатська	92	4,8%
Запорізька	79	5,1%

1	2	3
Івано-Франківська	163	5,4%
Київська	120	8,3%
Кіровоградська	31	1,4%
Луганська	128	0,9%
Львівська	0	0
Миколаївська	48	3,0%
м. Київ	131	6,0%
Одеська	101	0,7%
Полтавська	111	4,9%
Рівненська	84	5,6%
Сумська	47	3,2%
Тернопільська	80	4,9%
Харківська	146	9,7%
Херсонська	54	3,0%
Хмельницька	72	2,3%
Черкаська	55	3,3%
Чернівецька	93	3,2%
Чернігівська	31	1,6%
Усього	2080	100%

Щодо гендерного розподілу, то лише 13 учителів (0,7%) чоловічої статі, а більшість (99,3%) респондентів – жінки.

Загальний розподіл учасників дослідження за віком подано на рис. 1. Найбільші частки серед учасників дослідження становлять респонденти віком від 51 до 60 років (майже третину) і від 41 до 50 років (30,4%), найменша частка – учителі віком до 25 років. Варто зауважити, що при порівнянні вікового розподілу учасників дослідження за типом місцевості, де розташований заклад ЗСО, і приналежністю до опорного закладу, не виявлено відчутних особливостей, різниця відповідала рівню статистичної похибки від 0,2% до 1,7%.

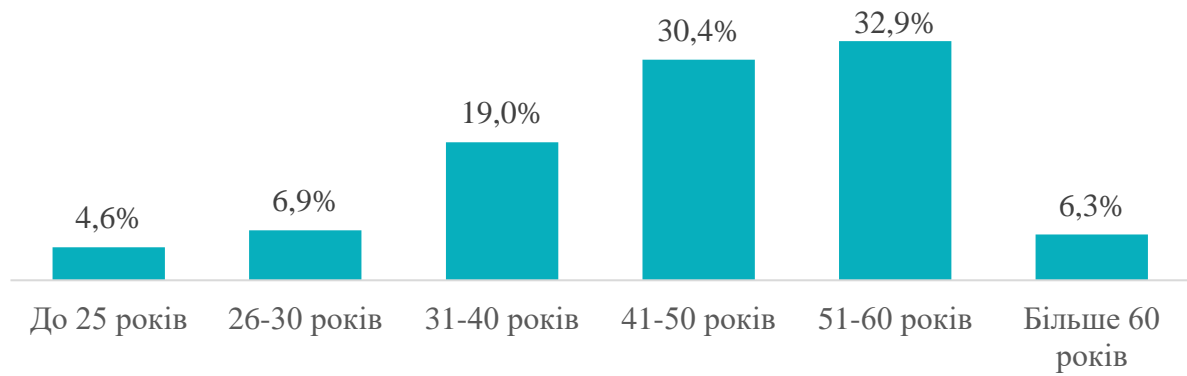

Рис. 1. Розподіл респондентів дослідження за віком.

Загальний розподіл респондентів за стажем роботи на посаді вчителя початкових класів подано на рис. 2. Як видно, за стажем роботи на посаді вчителя початкових класів майже половина респондентів працюють понад 25 років, а кожен десятий – від 5 до 10 років і від 20 до 25 років. Найменшу частку серед опитуваних становлять учителі, які працюють учителем початкових класів від 3 до 5 років. Порівняльний аналіз розподілу респондентів за стажем роботи за типом місцевості й приналежністю до опорного закладу освіти не виявив суттєвої різниці. Практично однаковими є частки вчителів зі стажем роботи до 3 років у міських поселеннях і сільській місцевості, а в опорних закладах частка таких учителів лише на 0,5% більша. Найбільшу різницю 3%, порівняно із загальним розподілом, зафіксовано для учителів зі стажем роботи понад 25 років: в опорних закладах освіти частка таких учителів становить 51,9%. За всіма іншими показниками відмінності не перевищують рівня статистичної похибки, а саме: від 0,1% до 2,0%.

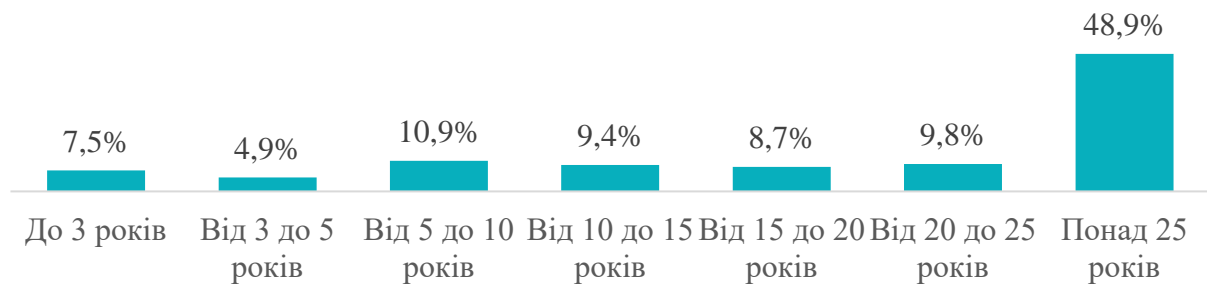

Рис. 2. Розподіл респондентів дослідження за стажем роботи на посаді вчителя початкових класів.

Загалом більше ніж половина респондентів дослідження є спеціалістами вищої категорії, найменша частка опитуваних учителів – спеціалісти II категорій (рис.3).

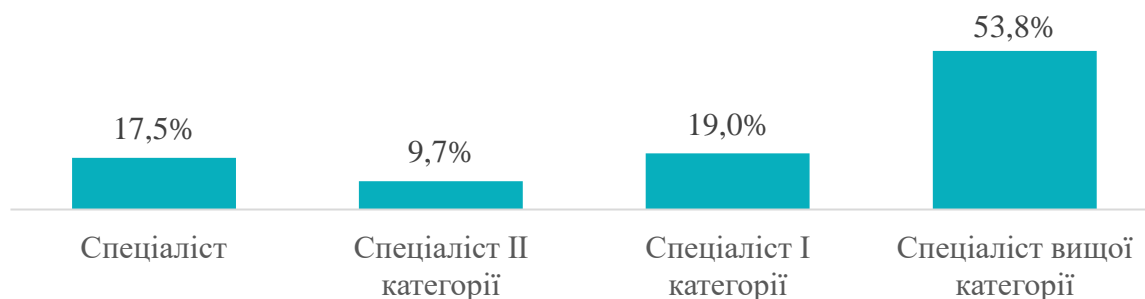

Рис. 3. Розподіл респондентів дослідження за кваліфікаційною категорією.

Зауважимо, що розподіл учасників дослідження за показником «кваліфікаційна категорія і типом місцевості» демонструє картину, дещо відмінну від загальної. Зокрема кожен п'ятий респондент закладу ЗСО в сільській місцевості є спеціалістом, а майже кожен четвертий – спеціалістом I категорії, у міських закладах ЗСО на 14% більше спеціалістів вищої категорії, ніж у сільських (рис. 4).

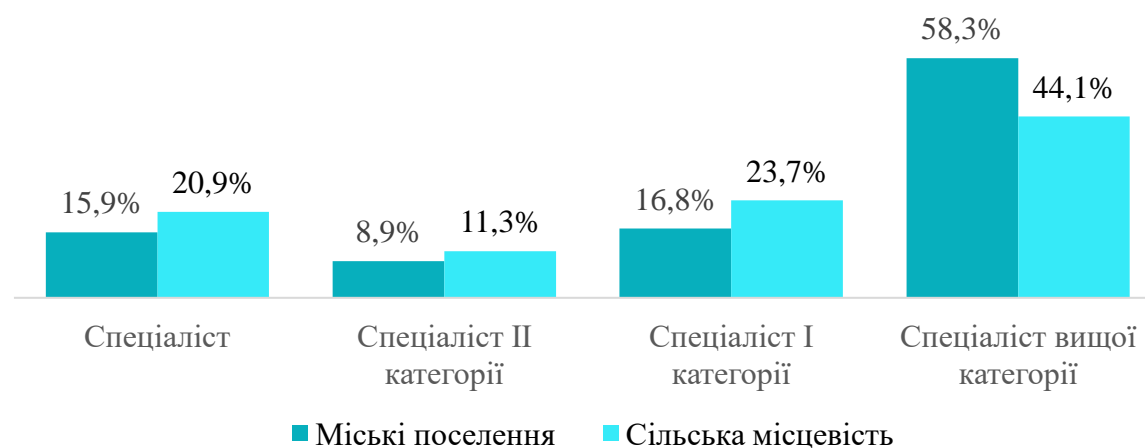

Рис. 4. Розподіл респондентів дослідження за кваліфікаційною категорією та типом місцевості.

Близько 40% учителів – учасників дослідження – мають великий досвід, оскільки за час своєї педагогічної діяльності сім і більше разів викладали в 1 класах. Водночас понад 12% опитуваних уперше в цьому році розпочали навчати учнів 1 класу (рис. 5).

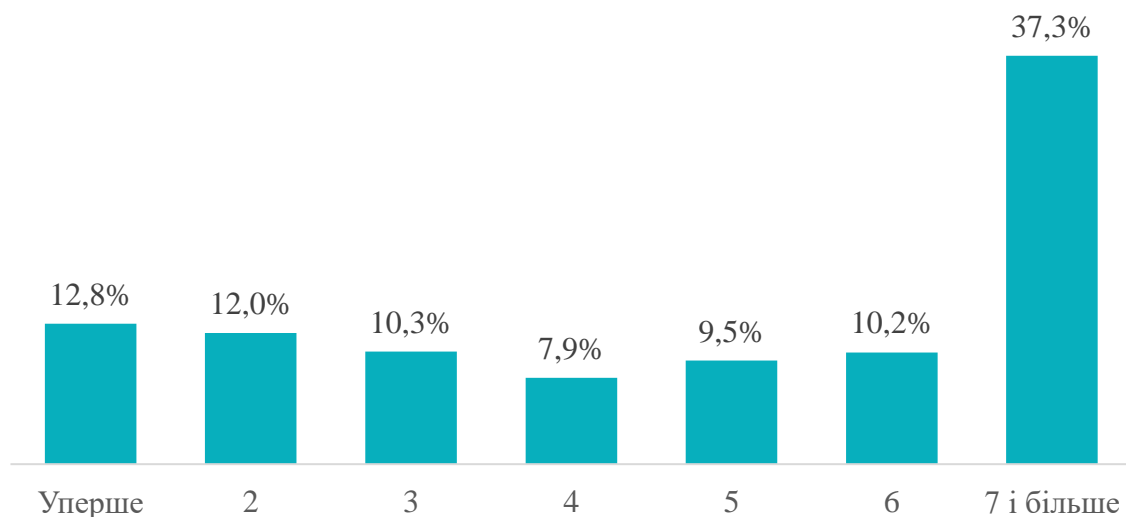

Рис.5. Розподіл респондентів дослідження за кількістю перших класів, у яких вони викладали за час своєї роботи в школі (включно з першим класом 2021-2022 н. р.).

Як видно з рис. 6 більшість учителів початкових класів працюють у закладах ЗСО, розташованих у міських поселеннях, водночас майже третина опитуваних – у сільських.

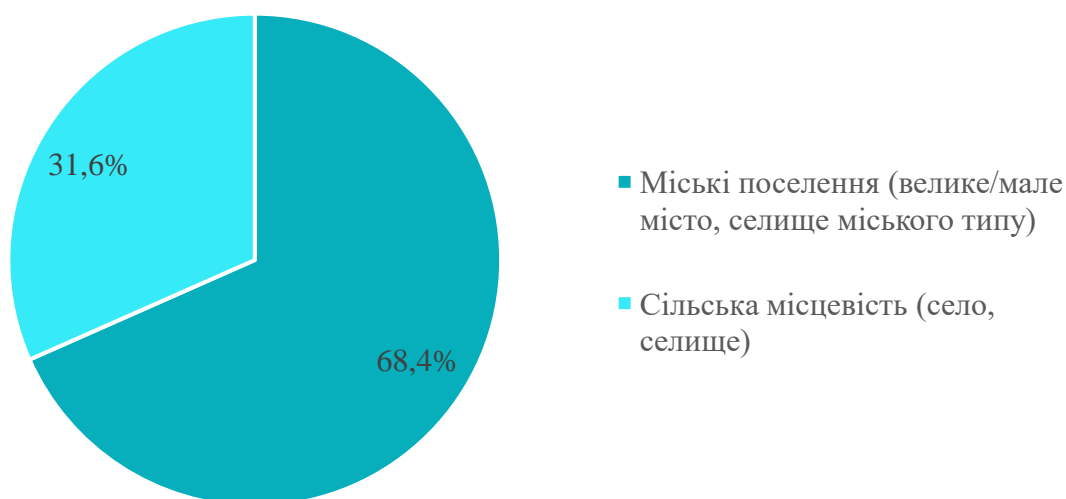

Рис. 6. Розподіл респондентів дослідження за типом місцевості, де розташований їхній заклад освіти.

Близько половини учасників дослідження працюють у середній загальноосвітній школі, а кожен четвертий – у ліцеї, лише 0,3% є вчителями спеціальних шкіл (рис. 7).

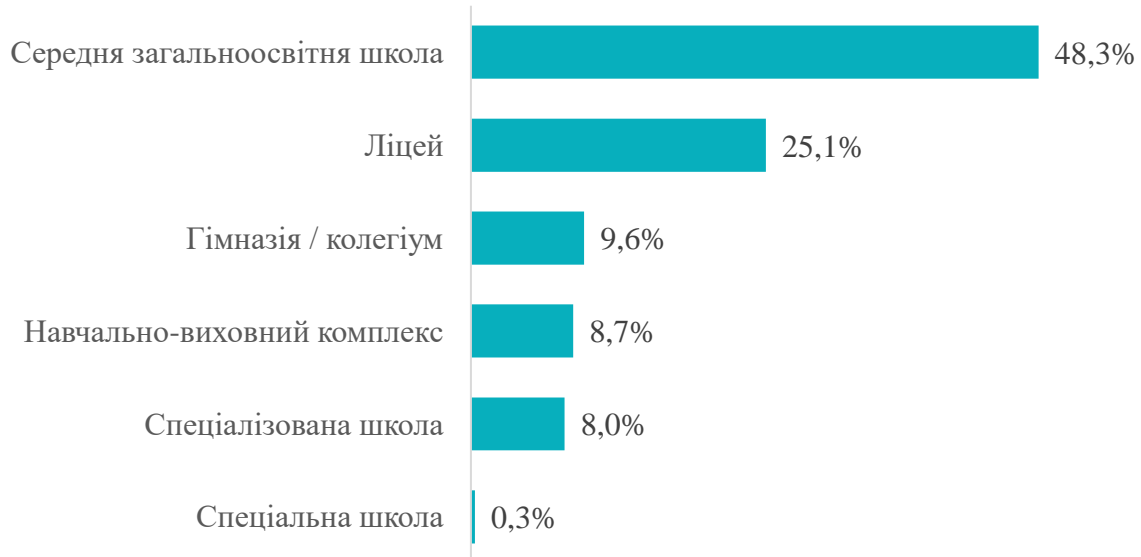

Рис. 7. Розподіл респондентів дослідження за типом закладу освіти, у якому вони працюють.

Близько 15% учителів, які взяли участь в опитуванні, працюють в опорних закладах освіти (рис. 8).

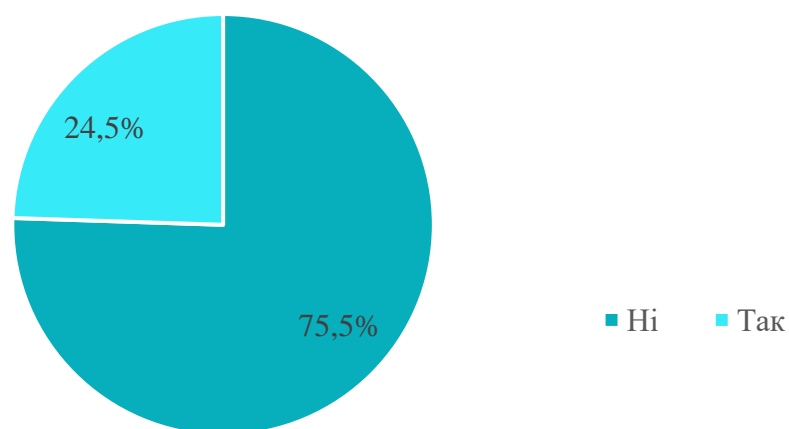

Рис. 8. Розподіл респондентів дослідження за відповіддю на питання «Чи має Ваш заклад освіти статус опорного закладу?»

На рис. 9 показано розподіл респондентів дослідження за кількістю учнів, які цього року навчаються в їхньому 1 класі, та у розрізі типу місцевості. Загалом у третини учасників дослідження в цьому році (2020-2021 н.р.) 1 класі навчається від 26 до 30 учнів, у 27,5% – до 20 учнів, майже однакові частки (18,5% і 18,4%) становлять учителі, які навчають від 20 до 25 учнів і від 31 до 35 учнів відповідно. Понад 35 учнів навчаються у класах 2,7% респондентів. Водночас розподіл респондентів за кількістю учнів 1 класу в розрізі типу місцевості, де розташований заклад освіти, демонструє відмінність щодо наповненості класів. Так, найбільша частка вчителів (68,4%) сільських шкіл має до 20 учнів у класі, серед учителів шкіл у містах таких майже у вісім разів менше. Натомість сумарно близько 70% учителів міських шкіл працюють у класах з наповненістю від 26 до 30 учнів та від 31 до 35 учнів.

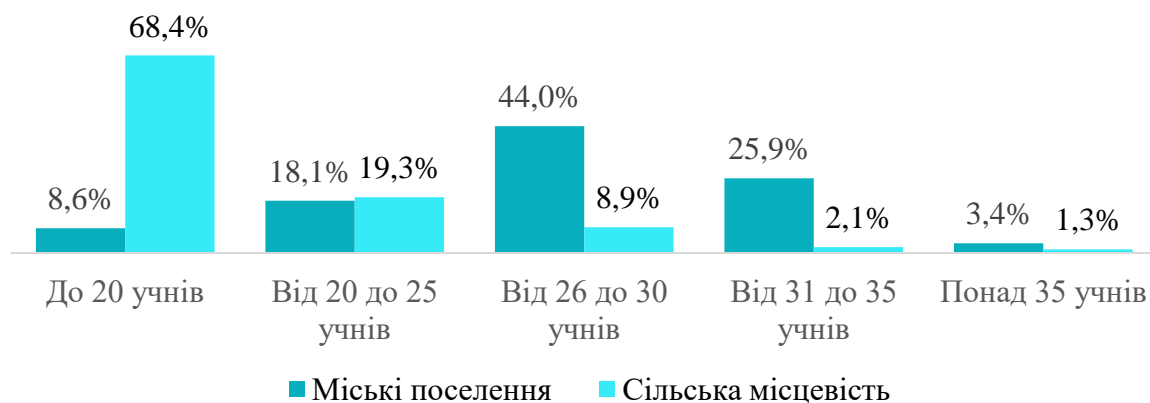

Рис. 9. Розподіл респондентів дослідження за кількістю учнів, які цього року навчаються в їхньому 1 класі, та у розрізі типу місцевості.

Отже, усереднений учитель, учасник дослідження, – це жінка віком від 41 до 60 років, зі стажем роботи на посаді вчителя початкових класів – понад 25 років, упродовж яких вона викладала у семи і більше 1-х класах, є спеціалістом вищої кваліфікаційної категорії, працює в середній загальноосвітній школі, яка розташована в міських поселеннях, у класі в цієї вчительки цього року навчається від 26 до 30 учнів.

Готовність учителів до викладання

У межах підготовки учителів початкової ланки освіти до впровадження реформи НУШ і відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, затвердженої розпорядженням КМУ від 14.12.2016 № 988-р.³, упродовж 2017-2018 рр. педагоги пройшли підвищення кваліфікації. За відповідями респондентів дослідження, понад 80% учителів пройшли очну підготовку для вчителів НУШ на базі інститутів післядипломної педагогічної освіти, а три чверті – на платформі EdEra (рис. 10).

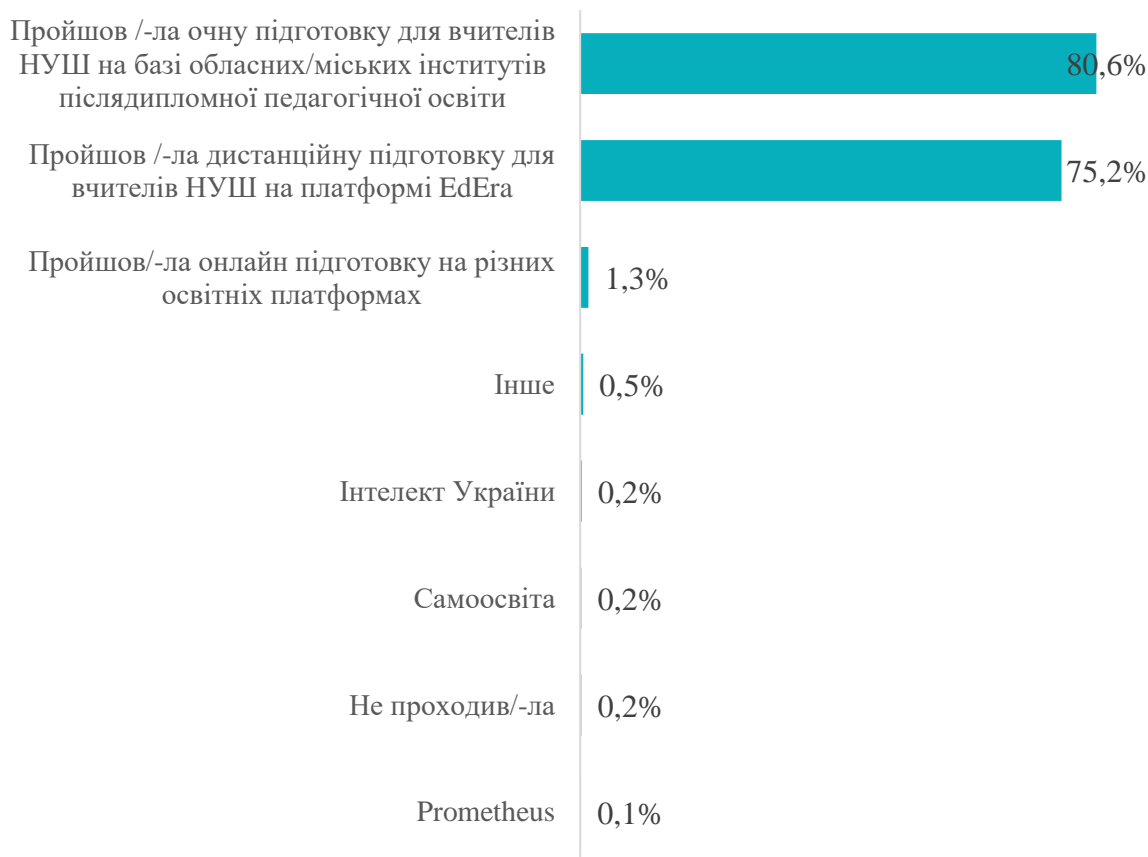

Рис. 10. Розподіл респондентів дослідження за способом підготовки до викладання за новим Державним стандартом початкової освіти.

³ Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249613934>

Міністерство освіти і науки України у 2019-2021 рр. з метою розширення можливостей для професійного розвитку вчителів реалізує пілотний проєкт сертифікації педагогічних працівників, у якому могли взяти участь за бажанням та відповідно до встановлених квот учителі початкових класів. Успішне проходження сертифікації зараховується як проходження чергової або позачергової атестації і є підставою для присвоєння відповідної кваліфікаційної категорії та педагогічного звання, а також гарантує отримання 20% надбавки до заробітної плати. Серед учасників дослідження 13% респондентів проходили сертифікацію в 2019 або 2020 роках і отримали сертифікат. Ще 5,1% учителів продовжують етап сертифікації в 2021 р. Поки не проходили сертифікацію, але планують пройти 38,3% учителів (рис.11). Водночас 42,4% педагогів повідомили, що взагалі не планують її проходити. У розрізі типу місцевості частки тих, хто не планує проходити сертифікацію, становлять 44,5% учителів міських ЗЗСО і 37,6% сільських. Водночас розподіл частки учителів, які планують проходити сертифікацію, у розрізі типу місцевості такий: 36,1% учителів у закладах міст і 43,1% закладах у сільській місцевості.

Рис. 11. Розподіл респондентів дослідження за відповіддю на питання «Чи проходили Ви сертифікацію педагогічних працівників?».

Співпраця педагогів є важливою складовою системної підготовки вчителів з оволодіння сучасними методиками навчання молодших школярів відповідно до нового ДСПО і підходів НУШ. Майже всі (97,5%) учителів констатували, що в їхніх закладах освіти організована співпраця вчителів початкової ланки освіти щодо викладання за новим Держстандартом і згідно з Концепцією НУШ. Аналіз відповідей респондентів у розрізі типу місцевості не виявив особливостей по цьому питанню (рис. 12).

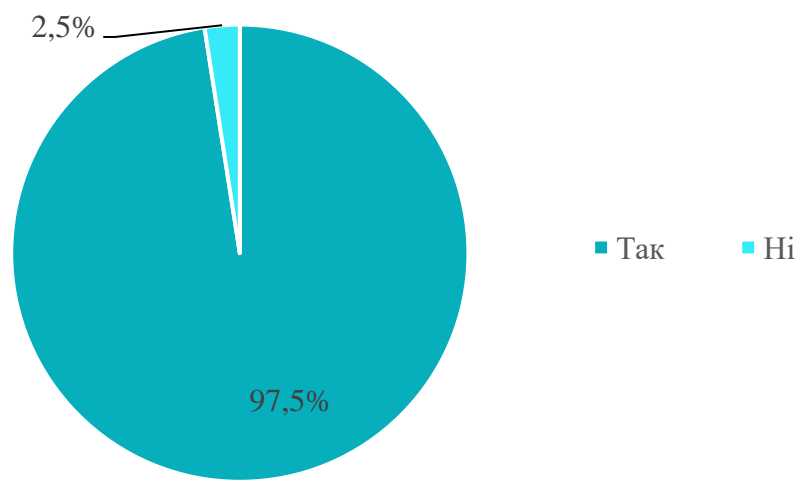

Рис. 12. Розподіл респондентів дослідження за відповіддю на питання «Чи організована у Вашому ЗЗСО співпраця вчителів початкової школи щодо викладання за новим Державним стандартом початкової освіти та відповідно до Концепції НУШ?».

Найбільша частка вчителів (77,1%) повідомила, що співпраця організована в межах шкільного методичного об'єднання вчителів початкової школи шляхом проведення тренінгів і воркшопів з опанування нових технологій викладання. Однакові частки вчителів (56,6%) зазначили, що майстер-класи і відкриті уроки за окремими темами проводять більш досвідчені колеги, і що методичну підтримку організувала адміністрація школи. Щодо контролю адміністрацією закладу дотримання вчителями принципів НУШ, то другий рік поспіль цей варіант обирають близько 55% учителів, хоча він є дискусійним, враховуючи, що засади НУШ передбачають автономію і творчу свободу вчителя. (рис. 13).

Рис. 13. Розподіл респондентів дослідження за способом організації в закладі освіти співпраці вчителів щодо викладання за новим Державним стандартом початкової освіти.

У Державному стандарті початкової освіти закладені ціннісні орієнтири, як-то: визнання талановитості кожної дитини, визнання цінності дитинства, радість пізнання, розвиток вільної особистості, формування здорового способу життя й створення безпечних умов у школі, формування морально-етичних цінностей. На нашу думку, успішність реформи опосередковано залежить від того, чи учителями поділяються основоположні цінності НУШ. Рис. 14 демонструє порівняння відповідей респондентів двох етапів дослідження, а саме: 2020 р. і 2021 р. Частка учителів, що повністю поділяють цінності НУШ, цьогогоріч зменшилася на 4,0%, водночас на 3,2% збільшилась частка педагогів, що швидше їх поділяють. У розрізі типу місцевості 38,6% учителів сільських закладів ЗСО повністю поділяють цінності НУШ, серед педагогів міських ЗЗСО ця частка на 6% менша і становить 32,9%.

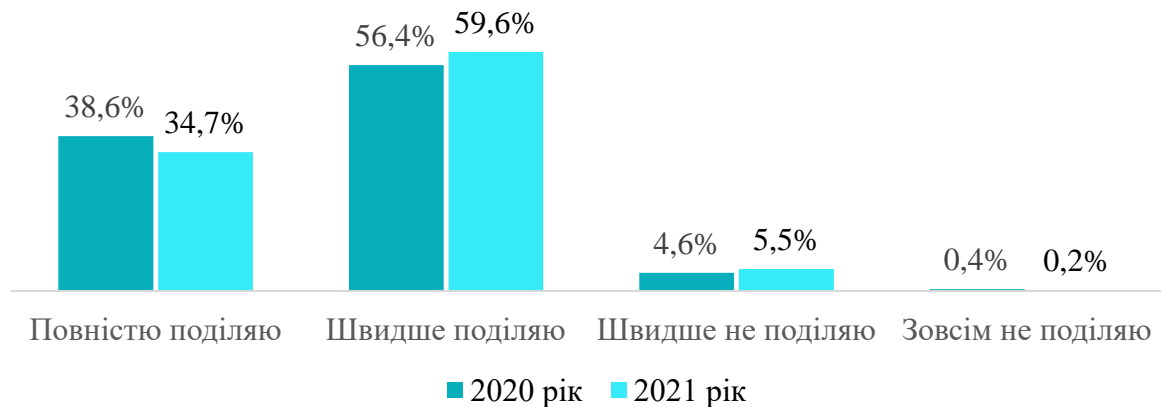

Рис. 14. Розподіл респондентів дослідження за відповіддю на питання: «Оцініть, наскільки Ви поділяєте цінності НУШ».

Щодо самооцінювання готовності до викладання за новим ДСПО, то вчителі, учасники цього річного дослідження, почуваються більш невпевнено порівняно з попередніми етапами – лише третина вважає себе повністю підготовленою. Водночас у розрізі типу місцевості повністю підготовленими до викладання за новим ДСПО є 36,7% учителів міських закладів освіти і 27,9% педагогів сільських закладів ЗСО, натомість швидше підготовленими – 61,9% і 70,9% учителів відповідно.

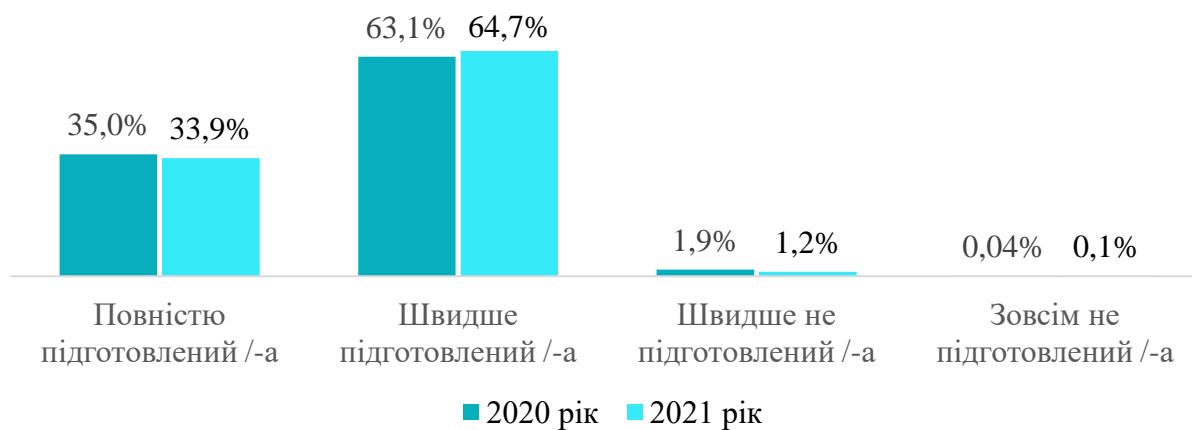

Рис. 15. Розподіл респондентів дослідження за оцінкою їхньої готовності викладати за новим Державним стандартом початкової освіти.

За сумарним показником «повністю і швидше підготовлені» більшість учителів вважають себе підготовленими до викладання на основі компетентнісного підходу, організації класу, інтеграції та розвитку критичного мислення в учнів. Водночас найбільша частка респондентів

(майже три чверті) зазначила, що «повністю підготовлена» до організації класу. Майже однакові частки учителів (з перевагою у 4,5% у бік «повністю підготовлені») почуваються повністю і швидше підготовленими до викладання на основі компетентнісного підходу – 51,8% і 47,3% відповідно. Щодо інтеграції знань і навичок з різних дисциплін, то майже на 8% більше учителів «швидше підготовлені» – 52,2%, водночас за цією складовою зафіксовано найбільший показник непідготовленості – 2,8%. Також майже однаковими є частки вчителів «повністю підготовлені і швидше підготовлені» 47,9% і 49,8% стосовно завдання розвивати критичне мислення учнів (рис. 16).

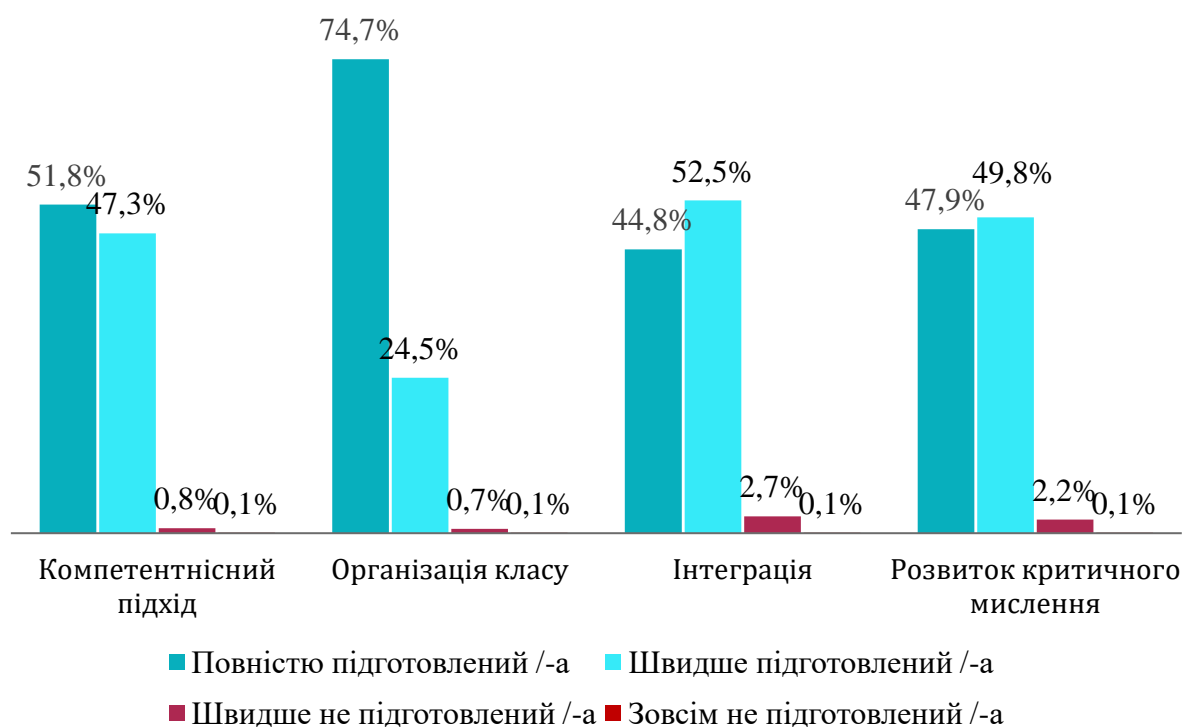

Рис. 16. Розподіл респондентів дослідження за оцінкою їхньої готовності щодо викладання за відповідними складовими.

Найбільш упевнено вчителі почуваються в навчанні учнів грамоти (72,2% респондентів «повністю підготовлені») і володінні методикою викладання математики (69,7% опитуваних «повністю підготовлені»). До запровадження письмових практик під час навчання першокласників «повністю підготовлені» 55,1% респондентів. Цьогоріч на 6% зросла частка

педагогів, які впевнено почуваються щодо викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ», хоча викладання цієї дисципліни з-поміж інших напрямів все ще демонструє найбільшу невпевненість учителів. Водночас близько 4% учителів відчувають труднощі щодо письмових практик (письмові розповіді про себе, друзів, опис вражень, технологія «Сторітелінг» тощо) за показником «швидше і зовсім не підготовлені» (рис. 17).

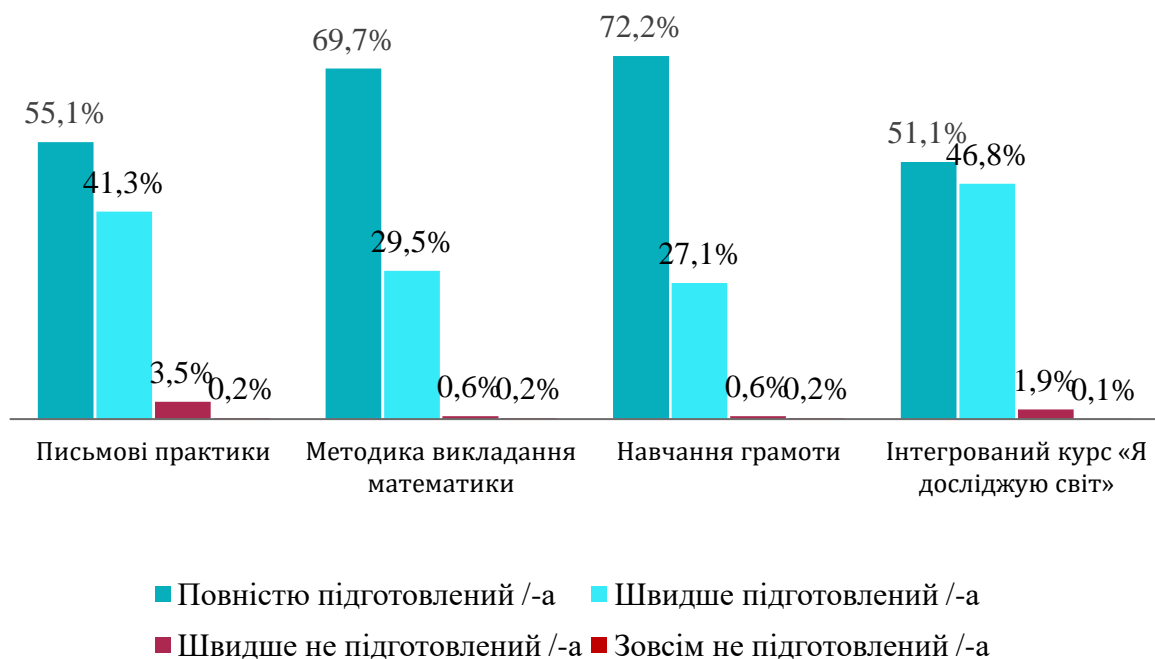

Рис. 17. Розподіл респондентів дослідження за оцінкою їхньої готовності щодо викладання за відповідними напрямами.

Близько 55% учителів вважають себе цілком готовими до участі в розробці програми свого навчального закладу з певного інтегрованого курсу/навчального предмета, проте мають власні розробки лише 6,7% учителів (рис. 18).

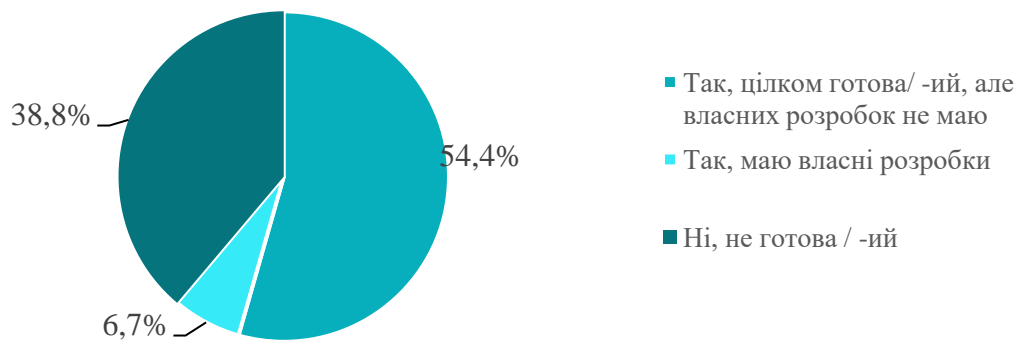

Рис. 18. Розподіл респондентів дослідження за оцінкою їхньої готовності брати участь у розробці програми свого навчального закладу з якогось інтегрованого курсу/навчального предмета.

Щодо ролі вчителя в освітньому процесі, то 87,6% респондентів указали, що вона полягає у формуванні в учнів зацікавленості до навчання, а 82,8% – у формуванні в учнів критичного мислення, хоча, за результатами опитування, повністю підготовленими до формування в учнів критичного мислення почувуються 47,9% учителів. Близькими за значенням є частки вчителів за оцінкою їх ролі в освітньому процесі щодо формування в учнів розуміння корисності знань для успішної реалізації себе у професійному та особистому житті (80,8%) і у формуванні в учнів навичок самостійного вирішення поставлених завдань з використанням отриманих знань (80,2%). Водночас ще половина респондентів вбачає своїм завданням надання учням усього масиву знань, якими вони володіють, хоча в порівнянні з минулорічним етапом дослідження частка таких учителів зменшилась на понад 10% (рис. 19).

Рис. 19. Розподіл респондентів за оцінюванням ролі вчителя в освітньому процесі.

Таким чином, більшість учителів (99,8%) пройшли підготовку до викладання за новим Державним стандартом початкової освіти. Серед них 80,6% опитуваних – очну підготовку на базі обласних/міських інститутів післядипломної педагогічної освіти, 75,2% – дистанційну підготовку для учителів НУШ на платформі EdEra, значна частина учителів здійснила підготовку за обома формами.

Щодо сертифікації педагогічних працівників, то 13,0% учасників дослідження пройшли сертифікацію у 2019-2020 рр. й отримали сертифікат, ще 5,1% проходять її в 2021 р., а 38,3% планують її пройти. Водночас 42,2% учителів повідомили, що не мають у планах проходити сертифікацію.

За відповідями 97,5% респондентів у закладах освіти організована співпраця учителів початкової школи щодо викладання за новим Державним стандартом початкової освіти та відповідно до концепції НУШ. Зокрема 77,1% учителів зауважили, що співпраця організована в межах шкільного методичного об'єднання учителів початкової школи шляхом проведення тренінгів і воркшопів з опанування нових технологій викладання. Водночас другий рік поспіль близько 55% респондентів констатують, що адміністрація школи контролює дотримання вчителями

принципів НУШ, це потребує узгодження з принципами педагогіки партнерства й автономії вчителя.

Більшість учителів 94,3% за сумарним показником «повністю і швидше» поділяє основоположні цінності НУШ, водночас більшою є частка тих, які «швидше поділяють» – їх майже 60%.

Така ж ситуація простежується і щодо розподілу респондентів дослідження за оцінкою їхньої готовності викладати за новим Державним стандартом початкової освіти. Так, 98,6% учителів за сумарним показником «повністю і швидше» почуваються підготовленими, водночас частка «повністю підготовлених» становить лише третину.

Найбільш упевнено респонденти почуваються щодо організації класу (74,7% «повністю підготовлені»), навчання грамоти (72,2% «повністю підготовлені»), методик викладання математики (69,7% «повністю підготовлені»); а найменш – загалом до інтеграції (44,8% «повністю підготовлені») і до інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (51,1% «повністю підготовлені»). Варто зауважити, що в порівнянні із дослідженням 2020 р. частка педагогів, які впевнено почуваються щодо викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» зросла на 6%, а в порівнянні із 2019 р. – на 13%. Також на основі компетентнісного підходу «повністю підготовлені» до викладання 51,8% учителів.

Готові до участі в розробці програми свого навчального закладу з певного інтегрованого курсу / навчального предмета близько 55% опитуваних учителів 1 класу.

Щодо ролі вчителя в освітньому процесі, то 87,6% респондентів зазначили, що вона полягає у формуванні в учнів зацікавленості до навчання, водночас ще половина респондентів вбачає своїм завданням надання учням усього масиву знань, якими вони володіють, хоча в порівнянні з минулорічним етапом дослідження частка таких учителів зменшилась на понад 10%.

Освітнє середовище

Організація освітнього середовища в контексті впровадження Нової української школи набуває особливого значення. Передусім це середовище повинно бути творчим, сприяти розвитку в учнів стійкого пізнавального інтересу, формувати потреби в знаннях і мотивувати до навчання. В освітньому процесі початкової школи збільшилася частка групової, проектної і дослідницької діяльності, тому організація освітнього середовища в класі повинна бути спрямована на реалізацію права дитини на вибір місця навчання, водночас вчителю давати можливості для швидкого реагування на потреби здобувачів освіти – виконання цих умов вимагає урізноманітнити варіанти упорядкування освітнього простору.

Оцінюючи відповідність освітнього середовища, створеного в класі, вимогам нового Держстандарту початкової освіти, найбільша частка учителів (близько 55%) зазначила, що клас обладнаний частково, чверть респондентів констатувала повну відповідність класної кімнати вимогам нового ДСПО. Водночас 17,6% педагогів зауважили, що для створення комфортного освітнього простору площа їхньої класної кімнати є недостатньою. Варто зауважити, що у розрізі типу місцевості на брак площі кімнати поскаржився кожний п'ятий учитель міського ЗЗСО й 11,2% педагогів ЗЗСО у сільській місцевості (рис. 19).

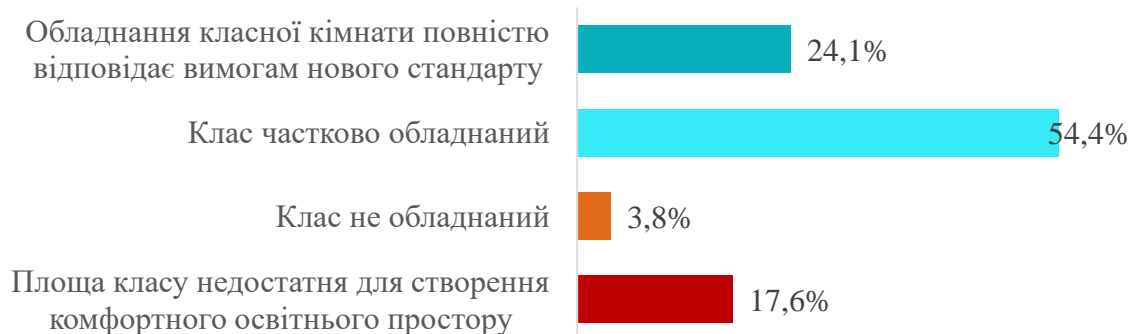

Рис. 19. Розподіл учасників дослідження за відповідністю освітнього середовища, створеного в класі, вимогам нового ДСПО.

Наказом МОН від 07.02.2020 р. №143 був затверджений «Типовий перелік засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів початкової школи», у якому визначено вимоги до засобів навчання та обладнання навчальних кабінетів початкової школи закладів ЗСО⁴. З цього типового переліку дослідники для аналізу обрали певні засоби навчання, рівень забезпеченості якими можна порівняти з попередніми етапами дослідження.

За сумарним показником «повністю і частково забезпечені» три чверті опитуваних мають набір наочно-дидактичних матеріалів з української мови (з них 46,6% – «частково забезпечені»), а дві третини – набір цифр і знаків на магнітах (із них 40,7% – «повністю забезпечені», що є найвищим показником з усіх засобів навчання). Майже однакові частки вчителів указали, що повністю забезпечені (28,8%) і частково забезпечені (30,0%) засобами навчання природничо-наукового складника (лупа шкільна, мікроскоп учнівський малий тощо), а також лічильним матеріалом: 26,1% – повністю забезпечені і 27,8% – частково забезпечені. Водночас майже однаковий відсоток учителів констатували, що частково забезпечені (43,2%) і не забезпечені (42,8%) набором наочно-дидактичних матеріалів з іноземних мов. Найнижчий показник серед засобів навчання має математичний планшет: лише 13,0% респондентів повністю забезпечені ним і 16,6% – забезпечені частково. Навчальний набір грошових знаків наявний у класах 44,3% учителів (за сумарним показником забезпеченості). Також набором LEGO на час проведення дослідження повністю і частково забезпечені 45,6% учителів. Загальний розподіл щодо рівня забезпеченості засобами навчання подано на рис. 20.

⁴ Про затвердження Типового переліку засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів початкової школи: Наказ МОН № 143 від 07.02.2020 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0258-20#Text>

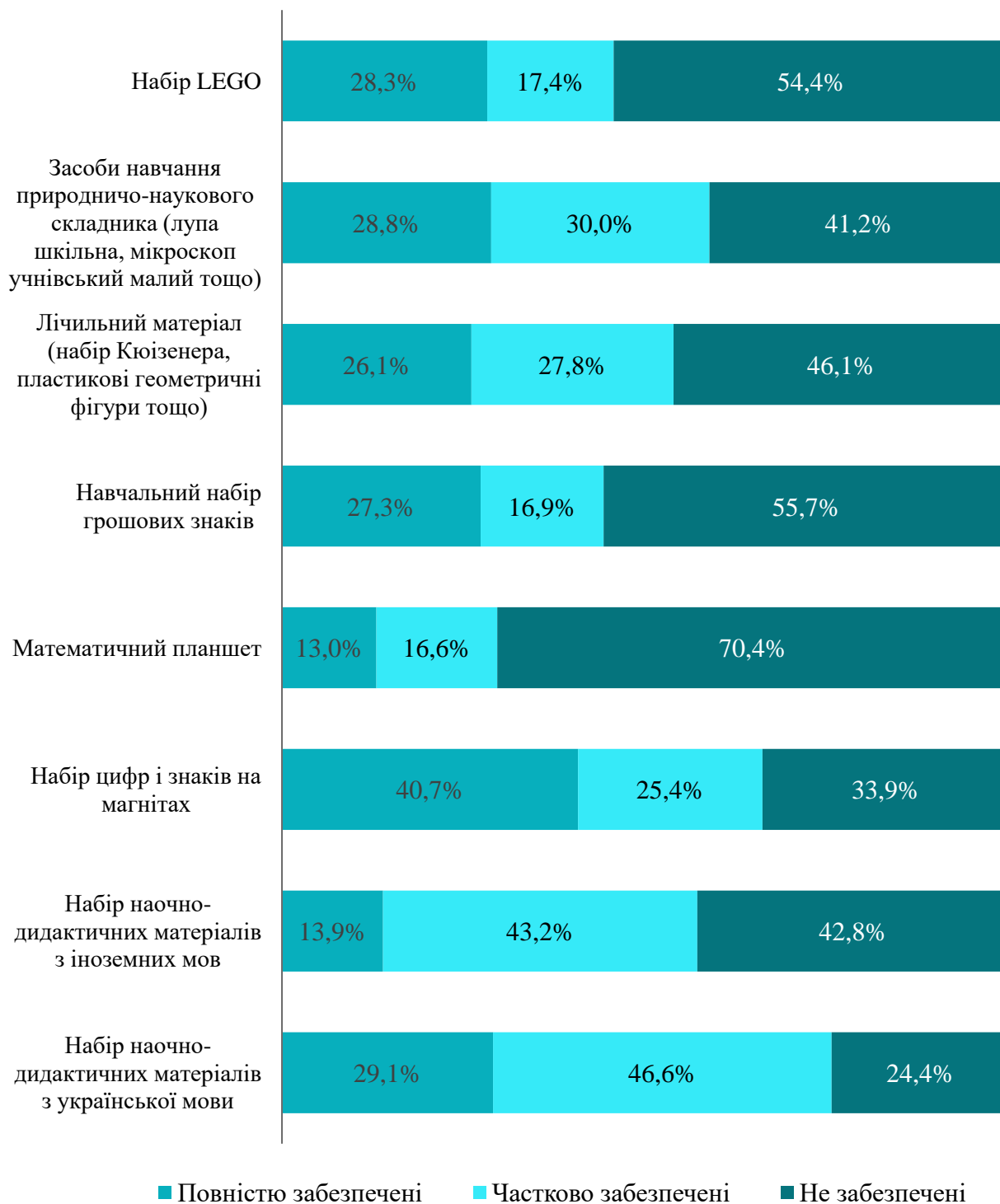

Рис. 20. Розподіл учасників дослідження за рівнем забезпечення засобами навчання.

Серед засобів ІКТ найбільше забезпечені вчителі комп'ютерами / ноутбуками (79,3% мають їх у наявності, із них майже три чверті постійно використовують їх у роботі), принтерами (64,2% їх мають, з них 57,4% респондентів користуються ними постійно) і сканерами (наявні в 53,4%

педагогів, із них 35,9% постійно використовують їх в освітньому процесі). Також мультимедійний проектор та інтерактивна дошка з проектором наявна у 41,1% і 32,6% учителів відповідно, водночас постійно використовують ці засоби ІКТ майже 30% і 22,4% респондентів відповідно. Найнижчі показники за наявністю і частотою використання серед засобів ІКТ мають лінгафонне обладнання (15,3%, із них постійно використовують 2,1%) і цифрова лабораторія (19,1%, із них користуються постійно 4,0%) (рис. 21).

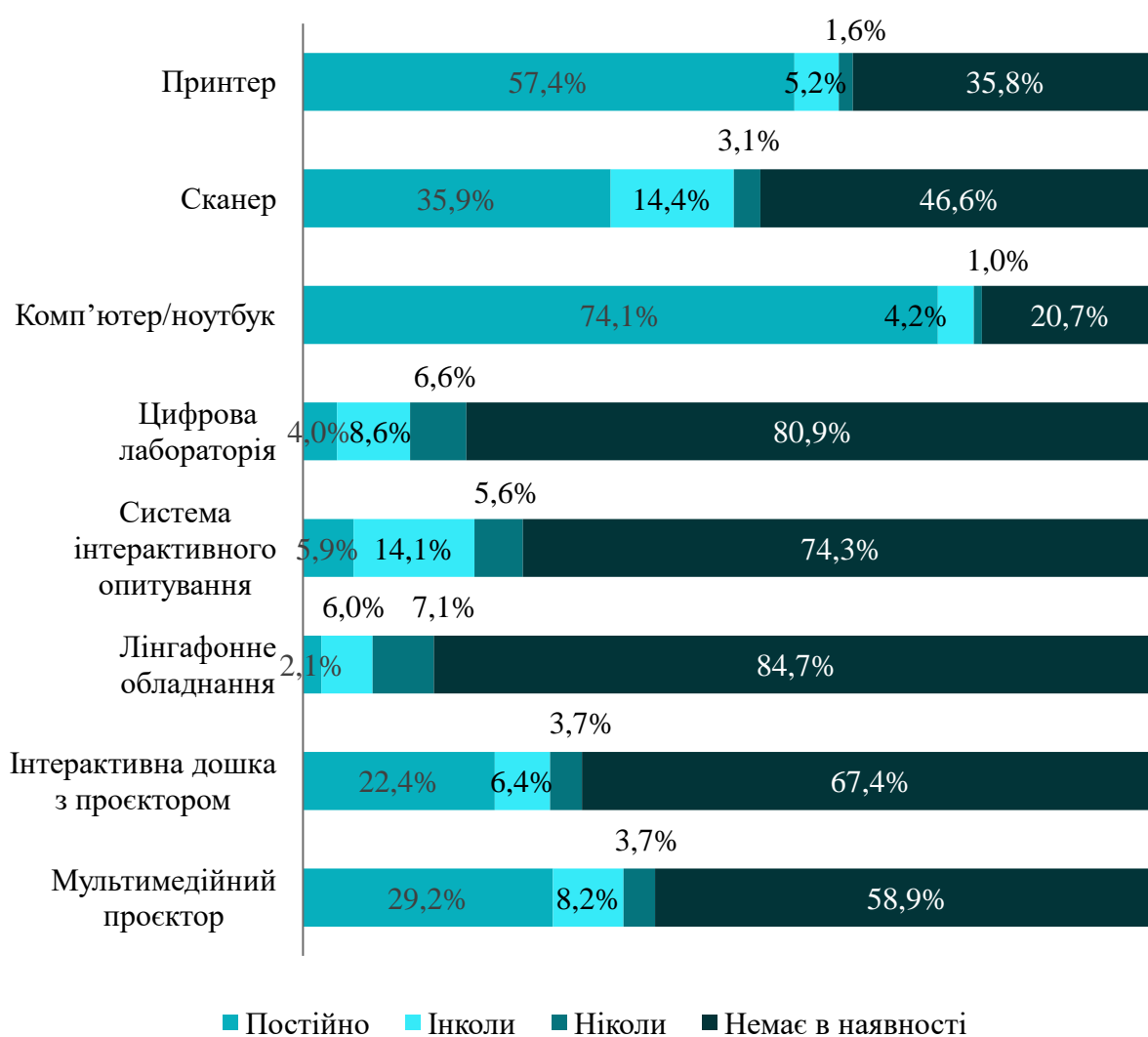

Рис. 21. Розподіл учасників дослідження за використанням засобів навчання.

У Методичних рекомендаціях щодо організації освітнього простору Нової української школи, затверджених наказом МОН № 283 від

23.03.2018 р., наголошується на створенні (організації) навчальних центрів (осередків), які відобразатимуть освітні потреби й інтереси дітей⁵. За відповідями учителів, на час проведення опитування у більшості класів створено або майже створено осередок вчителя (95,6%), навчально-пізнавальної діяльності (91,4%), для гри (89,5%). Водночас від 17,0% до 17,8% учителів повідомили, що осередок відпочинку, дитяча класна бібліотека й змінні тематичні осередки ще не створені, але їх організація планується. Виняток з-поміж перерахованих осередків становить куточок живої природи, його не планує створювати кожен п'ятий учасник дослідження (рис. 22).

Рис. 22. Розподіл учасників дослідження щодо створення в класі навчальних центрів (осередків).

⁵ Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи: Наказ МОН № 283 від 23.03.2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0283729-18#n10>

Таким чином, близько 55% учителів констатували, що освітнє середовище їхнього класу частково обладнане для реалізації нового ДСПО, а майже кожен четвертий респондент зазначив, що обладнання класної кімнати повністю відповідає вимогам нового стандарту. Також 20,4% учителів міських закладів ЗСО і 11,2% педагогів сільських ЗЗСО поскаржилися, що площа класу недостатня для створення комфортного освітнього простору.

За сумарним показником «повністю і частково забезпечені» найбільша частка учителів (75,6%) констатувала наявність наочно-дидактичних матеріалів з української мови, найменша (29,6%) – математичного планшета.

Серед засобів ІКТ найбільш забезпечені вчителі комп'ютерами / ноутбуками (79,3%), принтерами (64,2%) і сканерами (53,4%). Водночас найнижчі показники за наявністю мають лінгафонне обладнання (15,3%) і цифрова лабораторія (19,1%).

У більшості класів створено або майже створено навчальні центри (осередки), за винятком куточка живої природи: його не планує створювати кожен п'ятий респондент дослідження.

Освітній процес, методи та техніки викладання

Згідно з результатами дослідження більшість учителів (60,5%) розпочали в 2021-2022 н.р. навчати першокласників за Типовою освітньою програмою НУШ-1 (під керівництвом О.Я. Савченко), майже 30% – за Типовою освітньою програмою НУШ-2 (під керівництвом Р.Б. Шияна). Решта (близько 10%) респондентів – за різними освітніми програмами, зокрема 6,3% – «Інтелект України» (рис. 27).

Рис. 27. Розподіл учасників дослідження за освітньою програмою для початкової школи, за якою вони працюють.

Найбільші частки вчителів вважають себе повністю підготовленими до використання ігрових (70,8%) і предметних (69,0%) методів під час організації навчання учнів. Водночас майже однакові частки респондентів зазначили, що до використання інтегровано-предметних методів вони «швидше підготовлені (51,3%) і «повністю підготовлені» (46,8%), також близько 2% опитуваних «швидше не підготовлені» застосовувати ці методи (рис. 28).

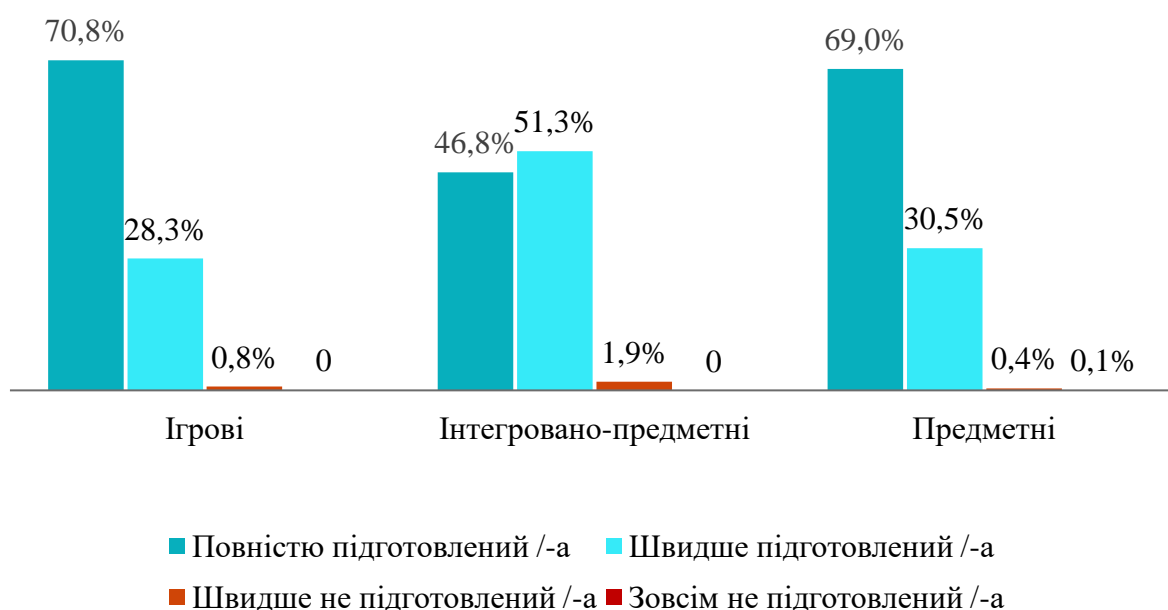

Рис. 28. Розподіл респондентів дослідження за ступенем готовності використовувати під час організації навчання учнів наступних методів.

За відповідями учителів, понад 90% найчастіше під час уроків планують застосовувати комбіновані форми організації роботи, а також майже три чверті респондентів – групові. Також найменша частка вчителів (40,4%) зазначила, що найчастіше планує використовувати загальнокласні індивідуальні форми, коли учні індивідуально виконують однакові чи однотипні завдання (рис. 29).

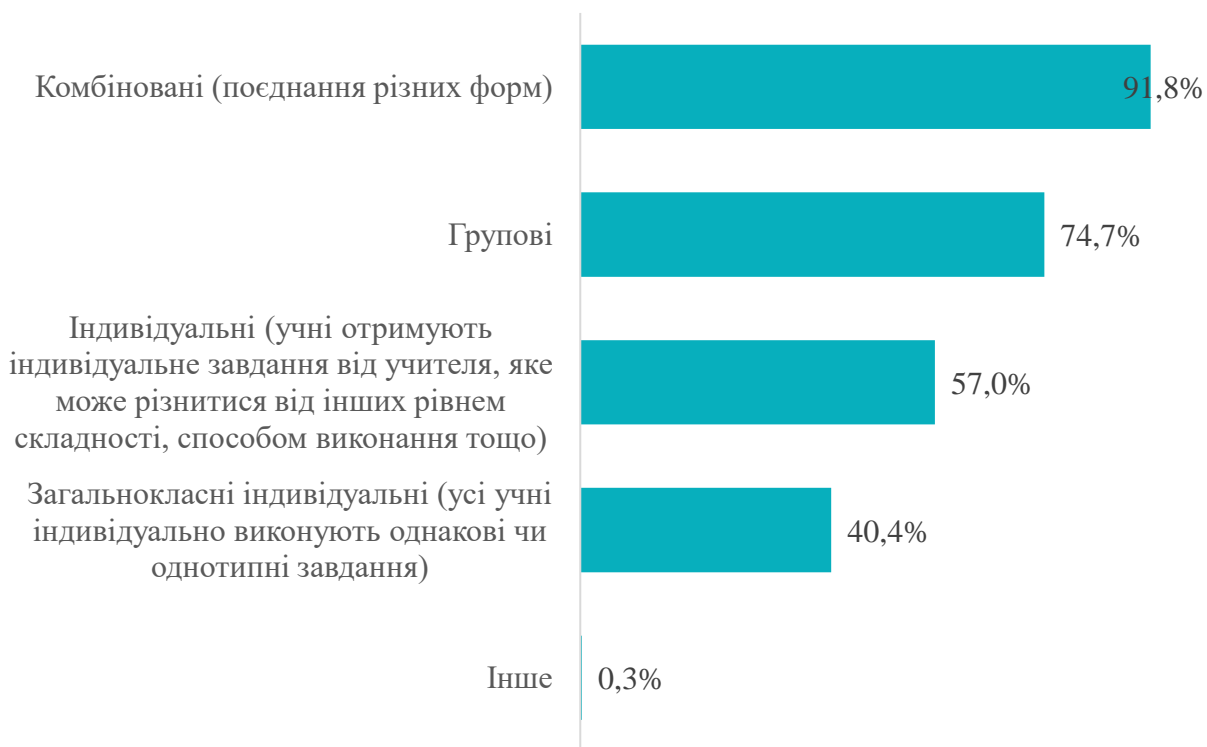

Рис. 29. Розподіл респондентів дослідження за формами організації роботи учнів під час уроків, які вони планують застосовувати в 1 класі найчастіше.

Щодо методів розвитку критичного мислення учнів, то відповіді учителів було ранжовано за популярністю використання. До трійки лідерів методів розвитку критичного мислення учнів, які вчителі готові використовувати чи вже використовували, увійшли такі, як: робота в парах (92,2%), мікрофон (90,1%), асоціативний куш (86,1%). Варто зауважити, що робота в парах і мікрофон тримають лідерство серед методів розвитку критичного мислення учнів упродовж останніх двох етапів моніторингового дослідження: у 2020 р. їх були готові використовувати чи вже використовували 85,2% і 83,7% респондентів дослідження. Найменш популярними серед цього річних учасників дослідження є такі методи, як ТВРЗ (теорія розв'язання дослідницьких завдань) (17,0%), ментальна карта (20,4%) і карусель (22,2%). Лише 0,2% учителів повідомили, що не готові й

ніколи не використовували у своїй педагогічній діяльності жоден із методів розвитку критичного мислення учнів (рис. 30).

Рис. 30. Розподіл респондентів дослідження за методами розвитку критичного мислення учнів, які учителі готові використовувати чи вже використовують.

Більшість учителів (98,2%) уже практикують у своїй освітній діяльності проведення ранкових зустрічей з учнями (рис. 31). Водночас

серед тих учителів (38 респондентів, що становить 1,8%), які не проводять такі зустрічі, найбільша частка (16 респондентів, 42,1% від загальної кількості тих, хто не практикує ранкові зустрічі) зауважила, що для цього не вистачає місця в класі; кожному четвертому (десятьом учителям) – не вистачає часу, а 12 респондентів (31,6%) вважають це необов'язковим.

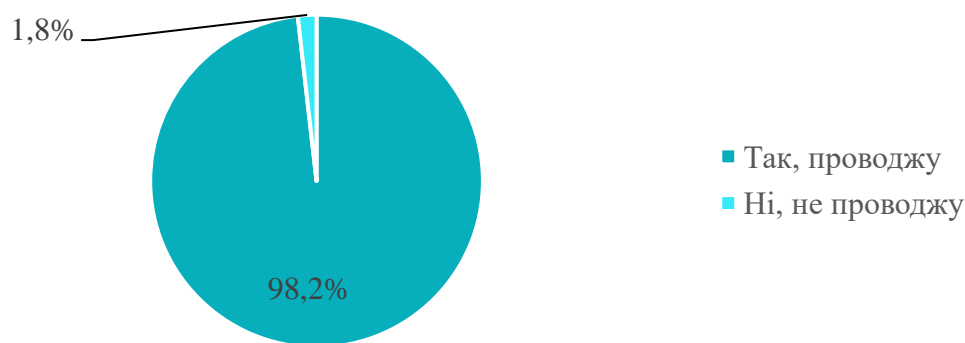

Рис. 31. Розподіл респондентів дослідження за відповіддю на питання «Чи Ви проводите ранкові зустрічі з учнями 1 класу?»

За частотою проведення ранкових зустрічей найбільша частка (73,6%) серед тих, хто практикує такі зустрічі з учнями, проводить ранкові зустрічі щодня (рис. 32).

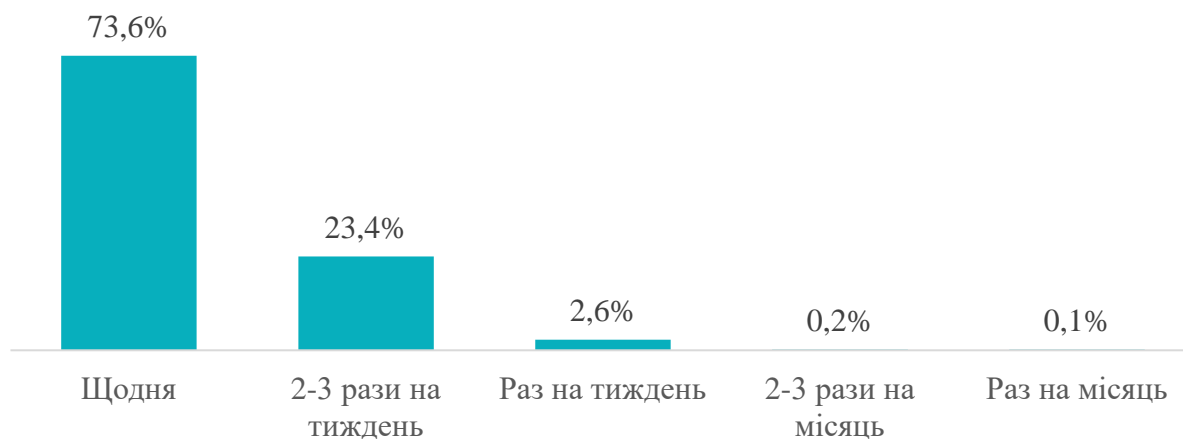

Рис. 32. Розподіл частки респондентів дослідження, які проводять ранкові зустрічі, за частотою їх проведення з учнями 1 класу.

Найбільші частки респондентів, серед тих, які проводять ранкові зустрічі з учнями 1 класу, переконані, що це зближує колектив (84,4%) і створює психологічно комфортну атмосферу в класному колективі (83,8%).

Близько третини респондентів переконані, що це обов'язковий компонент викладання в НУШ. Лише 1,5% на час проведення анкетування не помітили переваг проведення ранкових зустрічей (рис. 33).

Рис. 33. Розподіл частки респондентів дослідження, які проводять ранкові зустрічі, щодо їх значення в освітньому процесі учнів 1 класу.

Рекомендації застосовувати зміну видів діяльності під час уроків із дітьми молодшого шкільного віку пов'язані передусім з особливостями розвитку дитини цього віку і спрямовані на підтримання уваги й інтересу учнів, а також покращення запам'ятовування матеріалу уроку. Більшість учителів (90,0%) уже організовує зміну видів діяльності під час уроків з учнями 1 класу, також 9,5% респондентів на час проведення дослідження ще не практикували це, але планують (рис. 34).

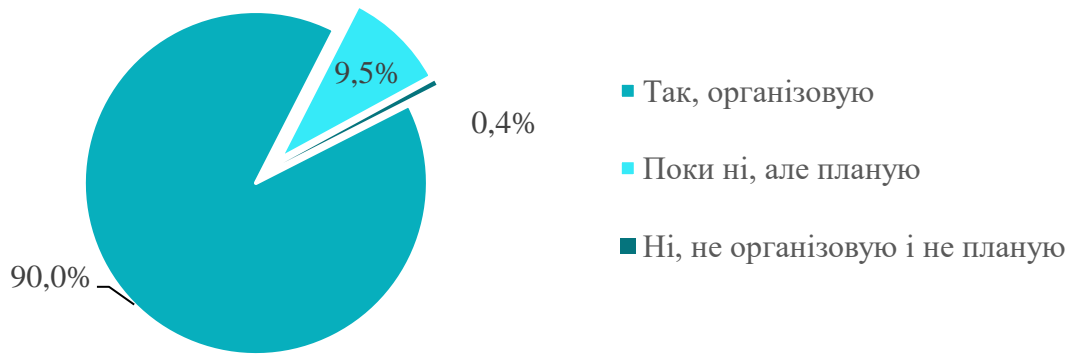

Рис. 34. Розподіл респондентів дослідження за відповіддю на питання «Чи організовуєте / плануєте організувати зміну видів діяльності під час уроків?».

Варто зауважити, що серед 0,4% учителів (10 респондентів), які не організовують і не планують організувати зміну видів діяльності учнів під час уроків, половині не вистачає на це часу, кожний четвертий вважає це не обов'язковим і лише один респондент не знає, як це робити.

За відповідями 93,2% учителів зміна видів діяльності під час уроків зацікавлює дітей, три чверті опитуваних констатували, що це дозволяє охопити більше навчального матеріалу. Лише 0,6% серед тих, хто практикує зміну видів діяльності, не помітили переваг її організації (рис. 35).

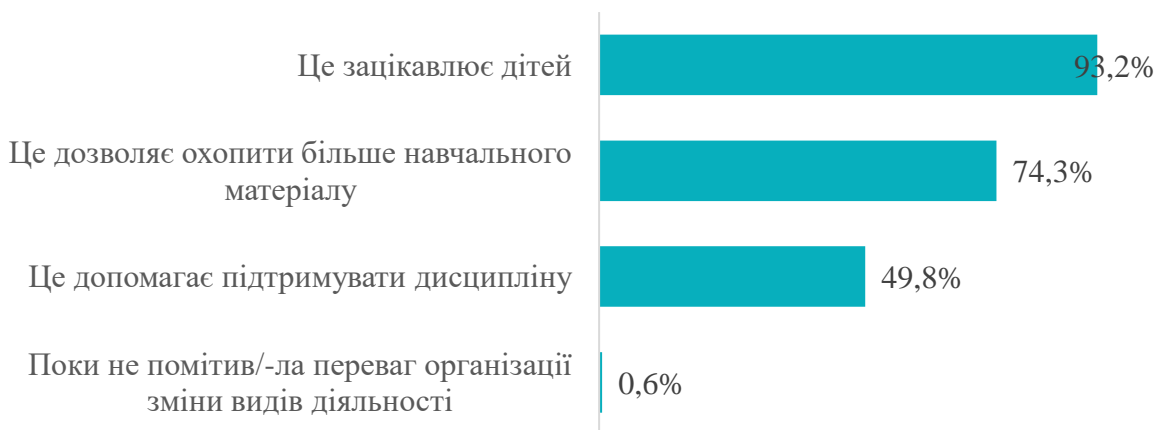

Рис. 33. Розподіл частки респондентів дослідження, які організовують / планують організувати зміну видів діяльності під час уроків, щодо її значення в освітньому процесі учнів 1 класу.

Найбільша частка учителів (71,0%) почувається повністю підготовленою використовувати для оцінювання успішності учнів оціночне

судження або словесну характеристику, трохи менше учителів (61,8%) – свідоцтво досягнень. Водночас майже однакові частки учителів (близько 50%) зазначили, що почуваються швидше підготовленими використовувати власноруч розроблені оціночні слова, шкали балів, оціночні знаки (рис. 34).

Рис. 34. Розподіл респондентів дослідження за ступенем готовності використовувати для оцінювання успішності учнів відповідні прийоми.

За відповідями 53,9% учителів, найбільш прийнятним напрямом співпраці з батьками учнів є залучення до процесу прийняття рішень щодо навчання й розвитку дитини. До процесу оцінювання навчальних досягнень дитини готові залучати батьків лише 2,6% опитуваних (рис. 35).

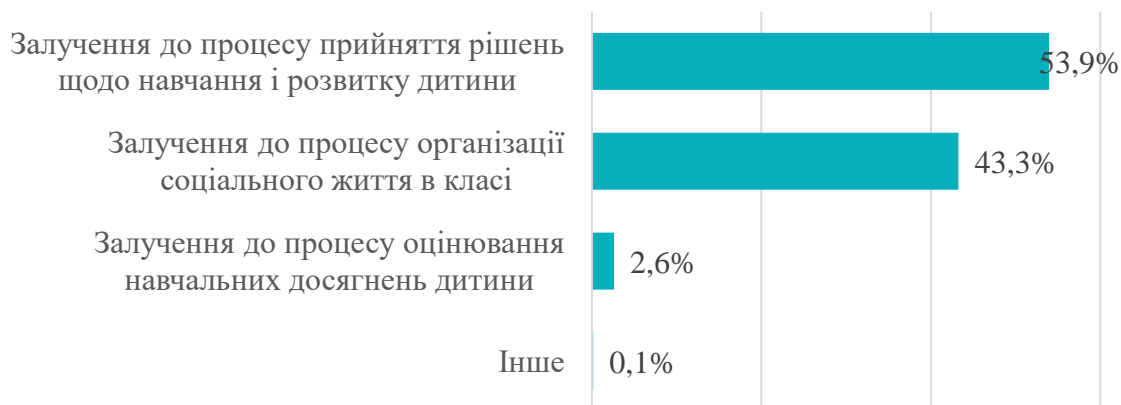

Рис. 35. Розподіл респондентів дослідження за найбільш прийнятними для них напрямами співпраці з батьками учнів.

Найбільша частка учителів (87,0%) переконані, що індивідуальні зустрічі з батьками є найкращим способом інформування батьків про успішність учнів. Також 85,3% опитуваних використовують для цього можливості інтернет-зв'язку (електронну пошту, різноманітні месенджери). Лише кожен п'ятий респондент інформує батьків за допомогою електронних щоденників (рис. 36), що є негативним фактом в контексті сталих карантинних умов упродовж останнього часу.

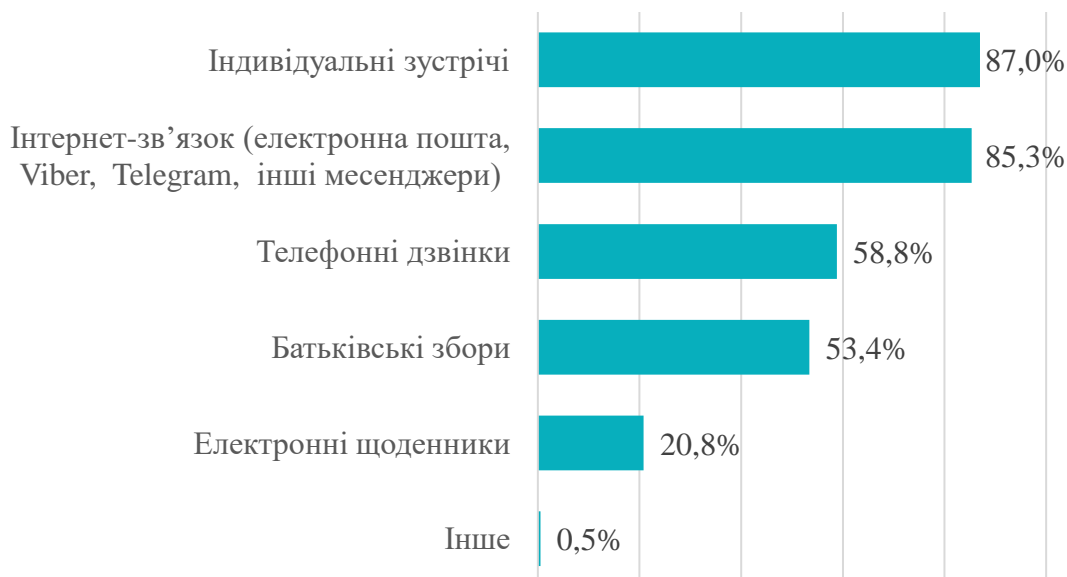

Рис. 36. Розподіл респондентів за комунікаційними платформами, які вони використовують / готові використовувати для інформування батьків про успішність їхніх дітей.

Таким чином, більшість учасників дослідження навчають учнів 1 класу за Типовою освітньою програмою НУШ-1 (під керівництвом О.Я. Савченко), майже 30% – за Типовою освітньою програмою НУШ-2 (під керівництвом Р.Б. Шияна).

Найбільші частки вчителів вважають себе повністю підготовленими до використання ігрових (70,8%) і предметних (69,0%) методів під час організації навчання учнів. До застосування інтегровано-предметних методів швидше підготовлені 51,3% респондентів.

Найчастіше 91,8% респондентів планують застосовувати комбіновані (поєднання різних форм) форми організації роботи під час уроків.

До трійки лідерів методів розвитку критичного мислення учнів, що вчителі готові використовувати чи вже використовували, увійшли такі, як: робота в парах (92,2%), мікрофон (90,1%), асоціативний куц (86,1%). Найменш популярними серед учасників дослідження є такі методи, як ТВРЗ (теорія розв'язання дослідницьких завдань) (17,0%), ментальна карта (20,4%) і карусель (22,2%).

Більшість учителів (98,2%) уже практикують у своїй освітній діяльності проведення ранкових зустрічей з учнями, із них 73,6% респондентів проводять такі зустрічі щодня. Також переконані, що проведення ранкових зустрічей зближує учнівський колектив 84,4% учителів, а що це створює психологічно комфортну атмосферу в класному колективі – 83,8% анкетованих.

Організують зміну видів діяльності під час уроків 90% учителів, із них 93,2% переконані, що це зацікавлює дітей, а третина вважає, що це допомагає підтримувати дисципліну під час уроків.

Щодо використання різноманітних прийомів для оцінювання успішності учнів, то найбільша частка учителів (71,0%) відчувається повністю підготовленою оціночне судження або словесну характеристику.

Також свідомство досягнень учнів повністю підготовлені 61,8% учителів, а близько третини – швидше підготовлені.

Найбільш прийнятним напрямом співпраці з батьками учнів для близько 55% учителів є залучення до процесу прийняття рішень щодо навчання й розвитку дитини. Лише 2,6% планують залучати батьків до процесу оцінювання навчальних досягнень дитини.

Майже однакові частки учителів використовують для інформування батьків про успішність їхніх дітей індивідуальні зустрічі (87,0%) і за допомогою засобів інтернет-комунікації (85,3%) (електронної пошти, та різноманітних месенджерів). Лише кожен п'ятий респондент інформує батьків за допомогою електронних щоденників, що є негативним фактом в контексті сталих карантинних умов упродовж останнього часу.

Умови для навчання дітей з особливими освітніми потребами

У Концепції «Нова українська школа» задекларований розвиток інклюзивної освіти, зокрема наголошується на створенні умов для навчання учнів з особливими потребами спільно з однолітками⁶. У контексті організації інклюзивного навчання набувають особливого значення як професійні компетенції учителя щодо роботи з такими дітьми, так і організація освітнього середовища. Про готовність забезпечити інклюзивну освіту йтиметься в цьому розділі інформаційно-аналітичних матеріалів.

Загалом 72% учасників дослідження за сумарним показником «повністю і швидше готовий» почуваються підготовленими до навчання дітей з особливими освітніми потребами. У розрізі типу місцевості закладу освіти таких учителів 71,5% у міських і 73,2% у сільських школах. Водночас кожен п'ятий педагог ЗЗСО в міських поселеннях швидше і зовсім не готовий, тоді як у школах у сільській місцевості таких учителів лише 14,9%. Складно відповісти на це запитання, можливо, через брак практичного досвіду загалом 9,2% респондентам (зокрема у розрізі типу місцевості 7,9% міських і 11,9% сільських шкіл відповідно). Варто також зауважити, що рівень готовності вчителів до навчання дітей з особливими освітніми потребами в порівнянні з результатами дослідження попереднього етапу 2020 р. у цілому не змінився: за всіма показниками спостерігається незначна різниця на рівні статистичної похибки і становить від 0,3% до 1,7%. На рис. 37 представлено загальний розподіл учителів – респондентів дослідження – щодо готовності навчати учнів з особливими освітніми потребами.

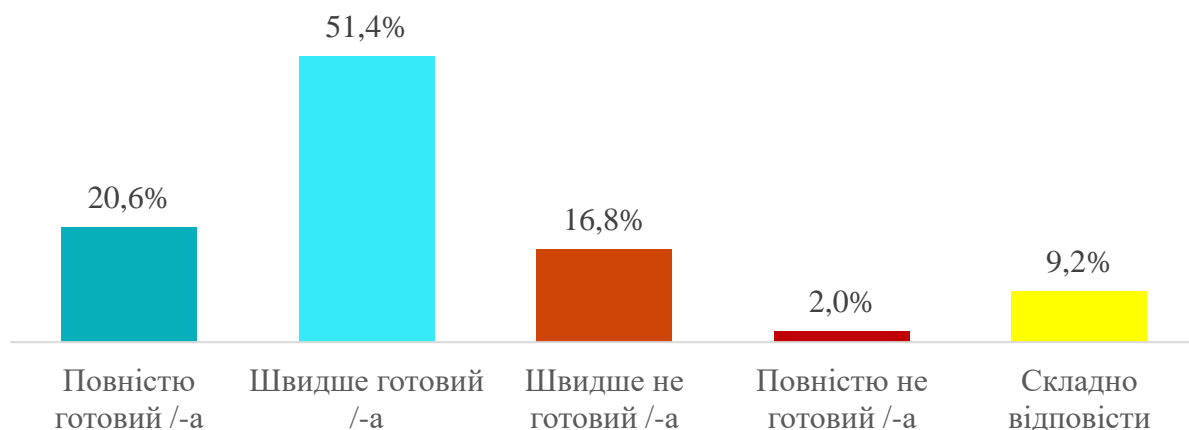

Рис. 37. Розподіл респондентів дослідження за ступенем готовності до навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Загалом лише 23,8% респондентів дослідження зазначили, що цього року у їхньому 1 класі навчаються діти з особливими освітніми потребами, зокрема 25,8% серед педагогів міських і 19,5% сільських закладів ЗСО (рис. 38).

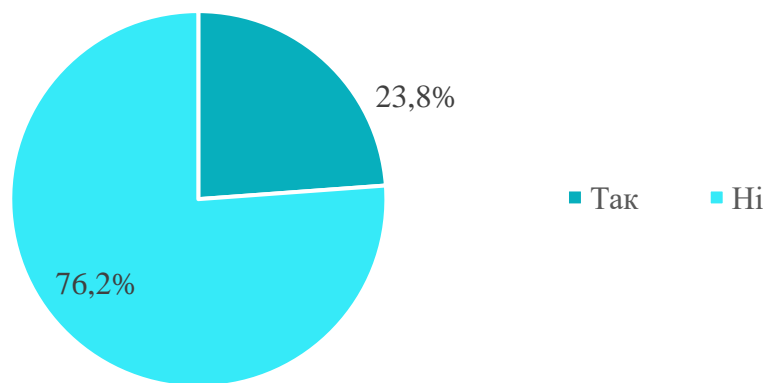

Рис. 38. Розподіл відповідей учасників дослідження за питанням, чи навчаються у їхньому класі діти з особливими освітніми потребами.

Щодо пристосованості класної кімнати до навчання дітей з особливими освітніми потребами, то про це повідомили 36,0% учасників дослідження, зокрема 37,2% учителів міських і 33,2% сільських шкіл (рис. 39).

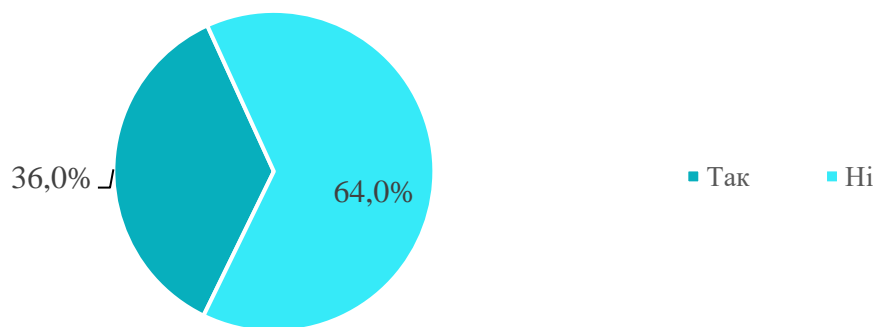

Рис. 39. Розподіл відповідей учасників дослідження за питанням, чи пристосована класна кімната до навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Окрім безпосередньо вчителя, який здійснює освітній процес і формує інклюзивне середовище в класі, важливою складовою успішної адаптації дітей з особливими потребами в закладі освіти є наявність інших педагогічних працівників, як-от: психолога, соціального педагога, асистента вчителя, логопеда. У розрізі типу місцевості закладу освіти найбільш забезпечені такими педагогічними працівниками ЗЗСО у містах, зокрема 96,7% учителів указали, що в закладі є шкільний психолог, 83,6% – логопед, 71,7% – асистент учителя, 67,7% – соціальний педагог (рис. 40).

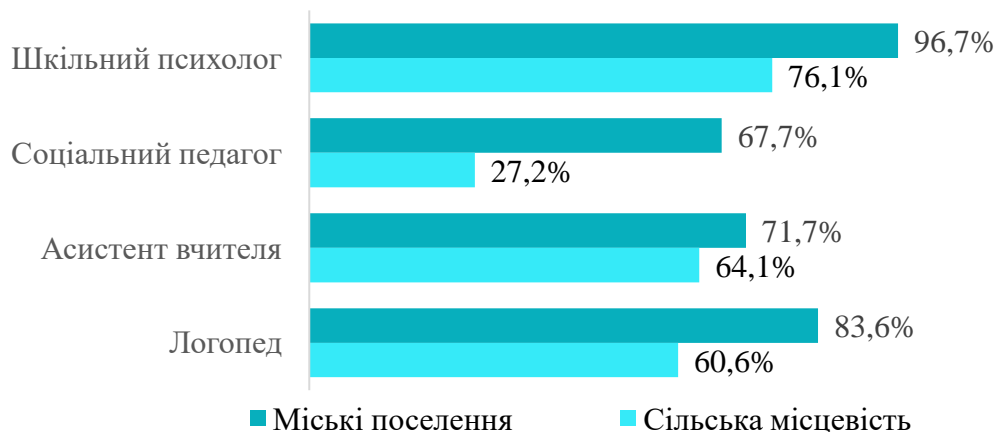

Рис. 40. Розподіл відповідей учасників дослідження за наявністю у школі педагогічних працівників для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами у розрізі типу місцевості.

Отже, до навчання дітей з особливими освітніми потребами за сумарним показником (повністю і швидше) вважають себе готовими 72% учителів, водночас з них понад половина учасників дослідження почуваються швидше готовими, можливо, через брак практичного досвіду роботи з такими учнями. Цьогоріч 25,8% серед педагогів міських і 19,5% сільських закладів ЗСО повідомили, що в їхньому класі навчаються діти з особливими освітніми потребами. Також 37,2% учителів міських і 33,2% сільських шкіл зазначили, що класні кімнати пристосовані до навчання таких учнів. За відповідями учителів, найбільше забезпечені заклади освіти як у містах, так і у сільській місцевості шкільним психологом (96,7% і 76,1% відповідно) і логопедом (83,6% і 60,6% відповідно). Водночас лише 27,2% учителів сільських закладів зазначили, що в закладі є соціальний педагог.

Готовність до дистанційного навчання

Ось уже третій рік, починаючи з 2019-2020 н.р., володіння методиками дистанційного навчання є необхідною складовою педагогічної професії на всіх рівнях повної загальної середньої освіти. З огляду на те, що на час проведення дослідження Україна, як і весь світ, продовжує жити в умовах пандемії гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусною хворобою SARS-COV-2, запровадження в закладах загальної середньої освіти карантинних обмежень актуалізували питання готовності вчителів до дистанційного навчання.

Загалом, за відповідями вчителів, близько 55% швидше готові, а 37,2% – повністю готові до навчання своїх учнів за методиками дистанційного навчання, натомість майже 9% опитаних швидше і зовсім не готові до цього. Водночас у розрізі типу місцевості, де розташований заклад освіти, простежується дещо відмінна від загальної тенденція. Зокрема за сумарним показником «повністю і швидше готовий» 92,4% учителів закладів ЗСО в містах і 88,9% у сільських школах готові до запровадження дистанційного навчання. При цьому більш упевнено почуваються педагоги міських шкіл: так, серед «повністю готових» до запровадження дистанційного навчання 40,5% респондентів закладів освіти міст і близько 30% педагогів із шкіл сільської місцевості. Водночас на те, що не готові (за сумарним показником «швидше і зовсім не готові») до дистанційного навчання указали 11,1% учителів ЗЗСО у селах і селищах, натомість серед педагогів міських закладів таких на 4% менше (рис. 41).

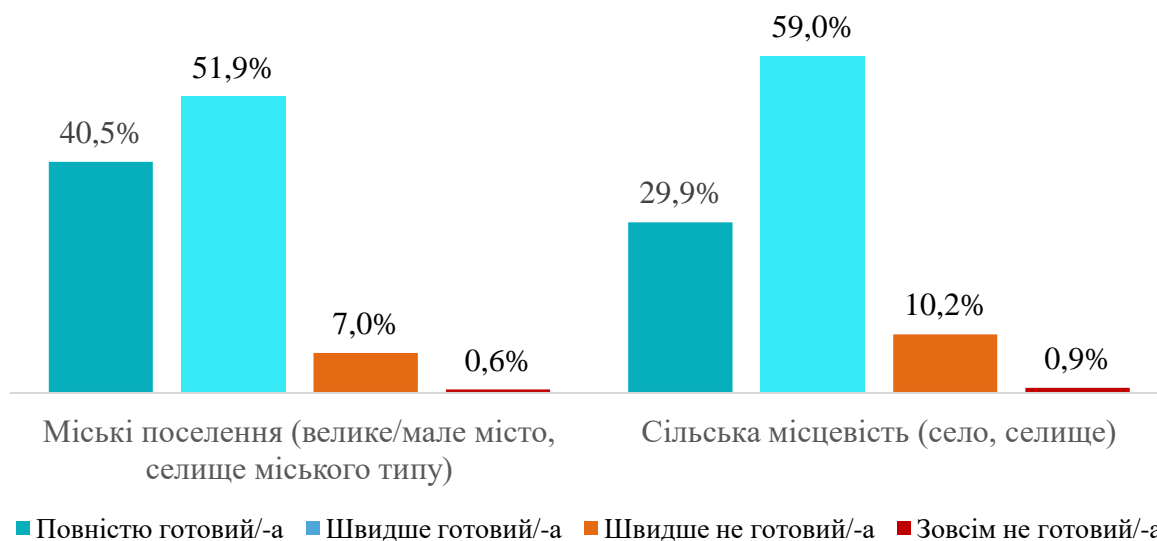

Рис. 41. Розподіл респондентів дослідження щодо готовності до дистанційного навчання у розрізі типу місцевості закладу освіти.

Дистанційна форма навчання передбачає наявність технічних можливостей для його здійснення. Так, майже всі (97,7%) учителі 1 класів указали, що мають доступ до Інтернету, при цьому 53,4% – у закладі освіти. Водночас у розрізі типу місцевості, де розташований заклад освіти, не мають доступу до Інтернету 3,2% учителів ЗЗСО в сільській місцевості і 1,8% – у міських поселеннях. Трохи більше половини респондентів указали, що забезпечені ноутбуками в закладі освіти, а 47,6% учителів мають персональний комп'ютер удома. У розрізі типу місцевості майже однакові частки респондентів сільських (11,9%) і міських (11,7%) закладів освіти не мають ноутбука, а персонального комп'ютера – у третини вчителів шкіл у сільській місцевості і 29,2% учителів міських шкіл. Серед комп'ютерних пристроїв найменш популярним є планшет: ним забезпечені лише 3,6% респондентів у закладі освіти, натомість 77,9% учителів міських закладів ЗСО і 79,8% педагогів сільських шкіл їх взагалі не мають. Також більшість респондентів указали, що користуються смартфоном, при цьому 88,3% і 89,4% учителів міських і сільських ЗЗСО відповідно. На рис. 42

представлено загальний розподіл респондентів дослідження щодо технічних можливостей для здійснення дистанційного навчання.

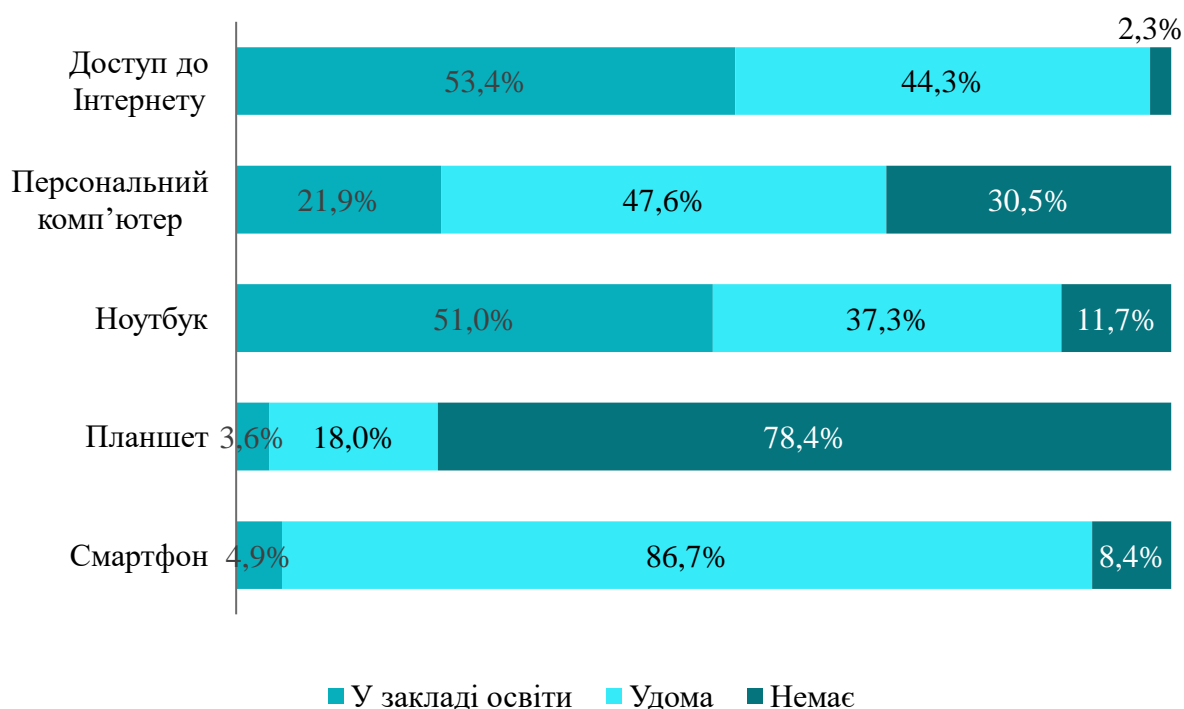

Рис. 42. Розподіл респондентів дослідження щодо наявності технічних можливостей для здійснення дистанційного навчання.

Серед ключових чинників, необхідних для ефективної організації дистанційного навчання, найбільш популярними є такі, як наявність технічного забезпечення (83,0%), професійність учителя (64,8%), а також онлайн навчальна платформа (58,6%). Також 57,5% учителів серед ключових чинників називають наявність чітких правил та інструкцій щодо організації дистанційного навчання, а для 55,7% важливим є сприятливе домашнє середовище для учнів. Лише чверть педагогів ключовим чинником вважає навчальне середовище й атмосферу уроку. Водночас підтримка дружніх стосунків у класі і відведення окремого часу для консультацій виявилися ключовими чинниками для 15,5% і 15,6% респондентів відповідно (рис. 43).

Рис. 43. Розподіл респондентів дослідження щодо ключових чинників ефективної організації дистанційного навчання.

Таким чином, за сумарним показником «повністю готовий і швидше готовий» 91,3% учителів 1 класів готові до запровадження дистанційного навчання, зокрема серед педагогів міських закладів освіти таких 92,4%, а серед закладів, розташованих у сільській місцевості таких 88,9%.

Також, за відповідями 97,7% учителів – учасників дослідження, – вони забезпечені доступом до Інтернету, зокрема у закладі освіти – 53,4% педагогів, а вдома – 44,3%. Водночас у розрізі типу місцевості не мають доступу до Інтернету 3,2% учителів ЗЗСО в сільській місцевості і 1,8% – у міських поселеннях.

Щодо забезпеченості комп'ютерною технікою, то 51% учителів мають ноутбук у закладі освіти, а 47,6% – персональний комп'ютер удома.

Лідерами серед ключових чинників ефективної організації дистанційного навчання, за відповідями учителів, – наявність технічного забезпечення (83,0%), професійність учителя (64,8%), а також онлайн-навчальна платформа (58,6%). Водночас підтримка дружніх стосунків у класі і відведення окремого часу для консультацій виявилися ключовими чинниками для 15,5% і 15,6% респондентів відповідно.

Ставлення вчителів до інноваційних процесів в українській освіті

Важливим чинником для успішного упровадження освітньої реформи Нової української школи, безперечно, є сприйняття інновацій безпосередніми її учасниками – учителями початкової школи. При цьому акцентується увага не стільки на ставленні педагогів до тих чи інших новацій, а й на готовності утілювати їх у своїй щоденній практичній діяльності, володіючи для цього необхідними знаннями й навичками. З огляду на це упродовж декількох етапів моніторингового дослідження щодо готовності педагогічних працівників до реалізації Концепції НУШ вивчалися питання, пов'язані зі ставленням до введення нового ДСПО, принципів НУШ щодо організації діяльності в закладах ЗСО, до дидактичних принципів і фінансових інновацій НУШ. Саме цим питанням й присвячений даний розділ інформаційно-аналітичних матеріалів.

Загалом цьогоріч у порівнянні з результатами минулорічного дослідження на 2% зросла частка вчителів, які повністю схвалюють уведення нового ДСПО, водночас у закладах ЗСО сільської місцевості ця частка становить 45,2%, у міських ЗЗСО – 43,9%, а серед учителів, які працюють в опорних закладах – 41,3%. Також майже однакові частки вчителів міських і сільських шкіл (54,7% і 54,2% відповідно) схвалюють уведення нового Держстандарту частково, а серед педагогів опорних закладів таких 57,0%. Частка педагогів, які не схвалюють уведення нового ДСПО загалом варіюється в межах від 1,7% (учителі ОЗО), 1,4% (учителі міських ЗЗСО) і до 0,6% (учителі сільських ЗЗСО). На рис. 44 представлений розподіл учасників двох етапів дослідження (2020 і 2021 рр.) за їх ставленням до введення нового Держстандарту початкової освіти.

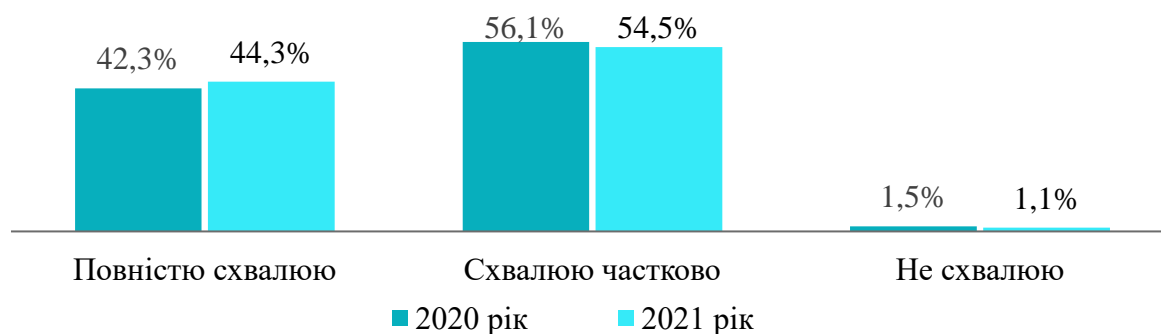

Рис. 44. Розподіл учасників дослідження за ставленням до введення нового Державного стандарту початкової освіти.

Загалом за сумарним показником «повністю і швидше схвалюю» більшість респондентів підтримують принципи НУШ щодо організації освітньої діяльності в закладах освіти. Водночас найбільшою підтримкою серед учителів 1 класу має педагогіка партнерства: повністю схвалюють її 70,7% опитуваних. Трохи менше ніж 55% учителів швидше схвалюють нові стандарти початкової середньої освіти. Майже однакові частки вчителів повністю і швидше схвалюють автономію школи (48,8% і 44,7% відповідно), натомість 6,4% респондентів її швидше і зовсім не схвалюють (рис. 45).

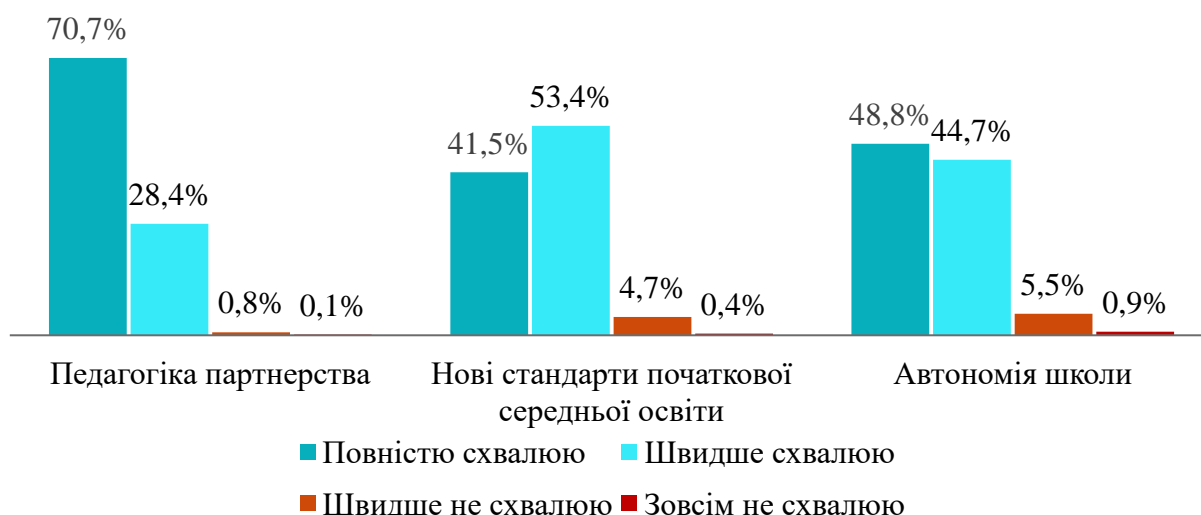

Рис. 45. Розподіл респондентів дослідження за ставленням до принципів НУШ щодо організації діяльності в закладах освіти.

Перехід на компетентнісне навчання серед дидактичних принципів НУШ отримав найбільшого схвалення: саме його повністю схвалюють 49,6% учителів і швидше або зовсім не схвалюють 5,4%. Майже однакові частки педагогів висловилися схвально щодо розробки інтегрованих навчальних предметів, а саме: 45,4% їх повністю схвалює і 47,7% швидше схвалює. Нові спрощені навчальні програми отримали найменшу підтримку серед учителів за показником повністю схвалюю (31,3%) і швидше або зовсім не схвалюю (15,0%), водночас понад 50% учасників дослідження їх швидше схвалює (рис. 46).

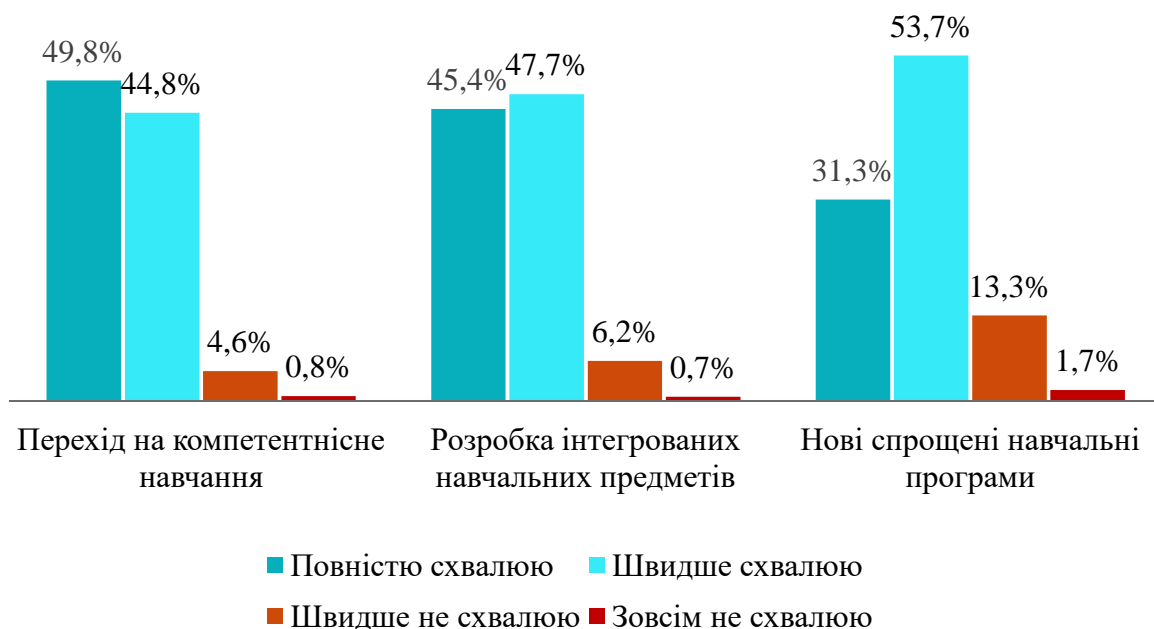

Рис. 46. Розподіл учасників дослідження за ставленням до дидактичних принципів НУШ.

Щодо фінансових інновацій НУШ, то розподіл респондентів дослідження за всіма показниками найбільш різномірних. Так, найбільша частка учителів 36,8% повністю схвалює оплату педагогічних працівників державою, водночас і найбільша частка 13,3% респондентів її зовсім не схвалює. Майже однакові частки учителів швидше схвалюють оплату непедагогічних витрат органами місцевого самоврядування й оплату додаткових освітніх послуг органами місцевого самоврядування (41,0% і

39,9% відповідно). Також майже однакові частки опитуваних повністю схвалюють (25,7%) і швидше не схвалюють (27,4%) оплату праці непедагогічних працівників державою (рис. 47).

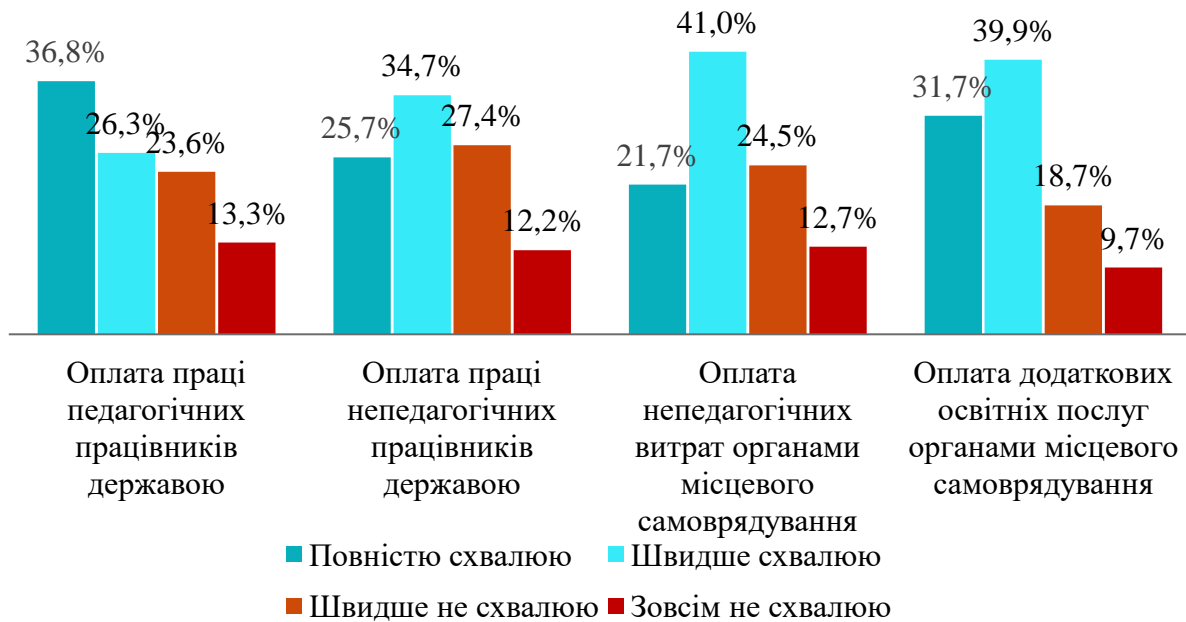

Рис. 47. Розподіл учасників дослідження за ставленням до фінансових інновацій НУШ.

Отже, більшість (98,8%) цього річних учителів, які розпочали в 2021-2022 н.р. уперше навчати учнів 1 класу за новим Державним стандартом початкової освіти, за сумарним показником (повністю і частково) схвалюють його введення. Також у порівнянні з результатами дослідження 2020 р. на 2%, а в порівнянні з 2019 р. у середньому на 7% зросла частка вчителів, які повністю схвалюють введення нового ДСПО.

З-поміж інновацій, що впроваджуються впродовж останніх років в освіті України, найбільшою підтримкою (показник «повністю схвалюю») мають педагогіка партнерства (70,7%), перехід на компетентнісне навчання (49,8%) і автономія школи (48,8%).

Висновки

Четвертий етап моніторингового дослідження щодо готовності педагогічних працівників до реалізації Концепції Нової української школи проводився шляхом опитування вчителів, які у 2021-2022 н.р. розпочали навчання учнів 1 класів за новим Державним стандартом початкової освіти і не були учасниками пілотного проєкту з апробації його навчально-методичного забезпечення упродовж 2017-2021 рр. З метою забезпечення надійності оцінок основних показників, враховуючи особливості дизайну вибірки, її обсяг становив 2268 учителів 2268 закладів загальної середньої освіти. В інформаційно-аналітичних матеріалах представлено узагальнені результати дослідження щодо готовності педагогічних працівників до реалізації Концепції Нової української школи – 2080 учителів, які в 2021-2022 н.р. розпочали навчати учнів 1 класів закладів ЗСО за новим Державним стандартом початкової освіти й відповідно до Концепції НУШ.

Середньостатистичний учитель – учасник дослідження – жінка віком від 41 до 60 років, зі стажем роботи на посаді вчителя початкових класів – понад 25 років, упродовж яких викладала у семи і більше 1-х класах. Вона – спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, працює в середній загальноосвітній школі, яка розташована в міських поселеннях, у її класі цього року навчається від 26 до 30 учнів 1 класу.

Результати опитування відповідно до завдань цього етапу моніторингового дослідження дають підстави сформулювати наступні висновки:

1. Більшість учителів (99,8%) пройшли підготовку до викладання в умовах НУШ і за новим Державним стандартом початкової освіти. Зокрема 80,6% опитуваних – очну підготовку для вчителів НУШ на базі обласних/міських інститутів післядипломної педагогічної освіти, 75,2% – дистанційну підготовку для вчителів НУШ на платформі EdEra. Значна

частина вчителів пройшли обидві форми підготовки і така тенденція простежується на всіх етапах моніторингового дослідження з 2018 р. до 2021 р.

2. Сертифікацію педагогічних працівників пройшли й отримали сертифікат 13,0% учасників дослідження у 2019-2020 рр., ще 5,1% проходять її в 2021 р., а 38,3% планують її пройти. Водночас 42,2% учителів повідомили, що не мають у планах проходити сертифікацію.

3. Майже в усіх закладах ЗСО (на це вказало 97,5% респондентів) організовано співпрацю вчителів початкової школи щодо викладання за новим ДСПО та відповідно до концепції НУШ у такі способи:

- у межах шкільного методичного об'єднання вчителів початкової школи проводяться тренінги, воркшопи з опанування нових технологій викладання (77,1% респондентів);

- більш досвідчені колеги проводять майстер-класи, відкриті уроки за окремими темами (56,6% респондентів);

- адміністрація школи організувала методичну підтримку (56,6 % респондентів).

Водночас другий рік поспіль близько 55% респондентів констатують, що адміністрація школи контролює дотримання вчителями принципів НУШ, що, на думку дослідників, суперечить таким принципам НУШ, як педагогіка партнерства й автономія вчителя.

4. Більшість (98,6%) учителів за сумарним показником «повністю і швидше» почуваються підготовленими до викладання за новим Державним стандартом початкової освіти, водночас частка «повністю підготовлених» становить лише третину.

- За окремими складовими Концепції НУШ та відповідно до нового ДСПО за сумарним показником «повністю і швидше підготовлені», отримані такі результати:

- компетентнісний підхід – 99,1% учителів, із них оцінюють себе

повністю підготовленими 51,8% респондентів;

- організація класу – 99,2% педагогів, із них повністю підготовлені – 74,7% респондентів;

- інтеграція – 97,2% учителів, із них самооцінюються як повністю підготовлені – 44,8%;

- розвиток критичного мислення – 97,7% респондентів, із них повністю підготовлені – 47,9% опитуваних;

- письмові практики – 96,4% учителів, із них повністю підготовлені – 55,1% учасників дослідження;

- методики викладання математики – 99,2% педагогів, із них повністю підготовлені – 69,7% опитуваних;

- навчання грамоти – 99,3% респондентів, із них повністю підготовлені – 72,2% учителів;

- інтегрований курс «Я досліджую світ» – 98,0% педагогів, із них повністю підготовлені – 51,1% учасників дослідження.

Також у порівнянні із дослідженням 2020 р. частка педагогів, які впевнено почуваються щодо викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» зросла на 6%, а в порівнянні із 2019 р. – на 13%.

5. Готові до участі в розробці програми свого навчального закладу з певного інтегрованого курсу / навчального предмета близько 55% опитуваних учителів 1 класу.

6. Свою роль в освітньому процесі 87,6% респондентів вбачають у формуванні в учнів зацікавленості до навчання, 82,8% – у формуванні в учнів критичного мислення, 80,8% – у формуванні в учнів розуміння корисності знань для успішної реалізації себе у професійному та особистому житті, 80,2% – у формуванні в учнів навичок самостійного вирішення поставлених завдань з використанням отриманих знань. Водночас ще половина респондентів вбачає своїм завданням надання учням усього

масиву знань, якими вони володіють, хоча в порівнянні з минулорічним етапом дослідження частка таких учителів зменшилась на понад 10%.

7. Близько 55% учителів констатували, що освітнє середовище їхнього класу частково обладнане для реалізації нового ДСПО, а майже кожен четвертий респондент зазначив, що обладнання класної кімнати повністю відповідає вимогам нового стандарту. Також 20,4% учителів міських закладів ЗСО і 11,2% педагогів сільських ЗЗСО поскаржилися, що площа класу недостатня для створення комфортного освітнього простору.

8. З'ясовано рівень забезпечення вчителів засобами навчання (за сумарним показником «повністю і частково забезпечені»), а саме:

- наочно-дидактичні матеріали з української мови – 75,6% учителів констатували їх наявність;
- набір цифр і знаків на магнітах – 66,1%;
- засоби навчання природничо-наукового складника (лупа шкільна, мікроскоп учнівський малий тощо) – 58,8%;
- набір наочно-дидактичних матеріалів з іноземних мов – 57,2%;
- лічильний матеріал (набір Кюізенера, пластикові геометричні фігури тощо) – 53,9%;
- набір LEGO – 45,6%;
- навчальний набір грошових знаків – 44,3%;
- математичний планшет – 29,6%.

9. Також зафіксовано рівень забезпеченості педагогів засобами ІКТ і частоту їх використання в освітньому процесі учнів, зокрема:

- комп'ютер/ноутбук – 79,3% учителів забезпечені, із них 74,1% опитуваних – постійно його використовуює;
- принтер – 64,2% забезпечені, а 57,4% користується постійно;
- сканер – 53,4% забезпечені, 35,9% користується постійно;

– мультимедійний проєктор – 41,1% забезпечені і 29,2% користується постійно;

– інтерактивна дошка з проєктором – 32,6% забезпечені, 22,4% постійно користується;

– система інтерактивного опитування – 25,7% забезпечені, 5,9% користується постійно;

– цифрова лабораторія – 19,1% забезпечені, 4,0% користується постійно;

– лінгафонне обладнання – 15,3% забезпечені, 2,1% користується постійно.

10. У більшості класів створено або майже створено навчальні центри (осередки): осередок вчителя (95,6%), осередок навчально-пізнавальної діяльності (91,4%), осередок для гри (89,5%), осередок художньо-творчої діяльності (85,1%), дитяча класна бібліотека (81,1%), змінні тематичні осередки (80,8%), осередок відпочинку (80,6%). Водночас куточок живої природи створено за відповідями 43,0% учителів, його не планує створювати кожен п'ятий респондент дослідження.

11. Більшість учасників дослідження навчають учнів 1-го класу за Типовою освітньою програмою НУШ-1 (під керівництвом О.Я. Савченко), майже 30% – за Типовою освітньою програмою НУШ-2 (під керівництвом Р.Б. Шияна).

12. Найбільші частки вчителів вважають себе повністю підготовленими до використання ігрових (70,8%) і предметних (69,0%) методів під час організації навчання учнів. До застосування інтегровано-предметних методів швидше підготовлені 51,3% респондентів.

13. Найчастіше 91,8% респондентів планують застосовувати комбіновані (поєднання різних форм) форми організації роботи під час уроків.

14. До трійки лідерів методів розвитку критичного мислення учнів, що вчителі готові використовувати чи вже використовували, увійшли такі, як: робота в парах (92,2%), мікрофон (90,1%), асоціативний куш (86,1%). Найменш популярними серед учасників дослідження є такі методи, як ТВРЗ (теорія розв'язання дослідницьких завдань) (17,0%), ментальна карта (20,4%) і карусель (22,2%).

15. Більшість учителів (98,2%) уже практикують у своїй освітній діяльності проведення ранкових зустрічей з учнями, із них 73,6% респондентів проводять такі зустрічі щодня. 32,6% учителів вважають проведення ранкових зустрічей обов'язковим компонентом викладання в НУШ, а 1,5% опитуваних поки не помітили переваг щодо їх проведення.

16. Організують зміну видів діяльності під час уроків 90% учителів, із них 93,2% переконані, що це зацікавлює дітей; 74,3% вважає, що це допомагає підтримувати дисципліну під час уроків; 49,8% зазначили, що це дозволяє охопити більше навчального матеріалу.

17. Найбільш прийнятним напрямом співпраці з батьками учнів для близько 55% учителів є залучення до процесу прийняття рішень щодо навчання й розвитку дитини, а для 43,9% респондентів – залучення до процесу організації соціального життя в класі. Лише 2,6% планують залучати батьків до процесу оцінювання навчальних досягнень дитини.

18. Для інформування батьків про успішність їхніх дітей вчителі використовують такі засоби: індивідуальні зустрічі (87,0%), інтернет-зв'язок (електронна пошта, Viber, Telegram, інші месенджери) (85,3%), телефонні дзвінки (58,8%), батьківські збори (53,4%), електронні щоденники (20,8%).

19. До навчання дітей з особливими освітніми потребами за сумарним показником (повністю і швидше) вважають себе готовими 72% учителів, водночас з них понад половина учасників дослідження почуваються швидше готовими.

20. Також 25,8% серед педагогів міських і 19,5% сільських закладів ЗСО повідомили, що в їхньому класі навчаються діти з особливими потребами. Зокрема 37,2% учителів міських і 33,2% сільських шкіл зазначили, що класні кімнати пристосовані до навчання таких учнів.

21. За відповідями учителів найбільше забезпечені заклади освіти як у містах, так і у сільській місцевості шкільним психологом (96,7% і 76,1% відповідно) і логопедом (83,6% і 60,6% відповідно). Водночас 27,2% учителів сільських закладів зазначили, що в закладі є соціальний педагог.

22. До запровадження дистанційного навчання за сумарним показником «повністю готовий і швидше готовий» 91,3% учителів 1 класів готові, зокрема серед педагогів міських закладів освіти таких 92,4%, а серед закладів, розташованих у сільській місцевості таких 88,9%.

23. 97,7% учителів забезпечені доступом до Інтернету, з них 53,4% – у закладі освіти; водночас у розрізі типу місцевості не мають доступу до Інтернету 3,2% учителів ЗСО в сільській місцевості і 1,8% – у міських поселеннях. Щодо забезпеченості комп'ютерною технікою, то 51% учителів мають ноутбук у закладі освіти, а 47,6% – персональний комп'ютер удома.

24. Лідерами серед ключових чинників ефективної організації дистанційного навчання, за відповідями учителів, – наявність технічного забезпечення (83,0%), професійність учителя (64,8%), а також онлайн навчальна платформа (58,6%). Водночас підтримка дружніх стосунків у класі і відведення окремого часу для консультацій виявилися ключовими чинниками для 15,5% і 15,6% респондентів відповідно.

25. Більшість (98,8%) цьогорічних учителів, які розпочали в 2021-2022 н.р. уперше навчати учнів 1 класу за новим Державним стандартом початкової освіти, за сумарним показником (повністю і частково) схвалюють його введення. Також у порівнянні з результатами дослідження

2020 р. на 2%, а в порівнянні з 2019 р. у середньому на 7% зросла частка вчителів, які повністю схвалюють уведення нового ДСПО.

26. З-поміж інновацій, що впроваджуються впродовж останніх років в освіті України, найбільшою підтримкою (показник «повністю схвалюю») мають педагогіка партнерства (70,7%), перехід на компетентнісне навчання (49,8%) і автономія школи (48,8%).

Рекомендації

За висновками, сформованими за результатами моніторингу готовності педагогічних працівників до реалізації Концепції Нової української школи», дослідниками підготовлено ряд рекомендацій для покращення процесу впровадження НУШ.

1. Учителі, відповідно до результатів опитування, потребують додаткових компетентностей з володіння інструментами упровадження в практику низки положень Концепції НУШ. З огляду на це є необхідність при плануванні заходів з підвищення кваліфікації, передбачити тематику:

- Методики інтегрованого навчання зокрема викладання курсу «Я досліджую світ».
- Методики розвитку критичного мислення учнів.
- Розробка програм з певного навчального предмета або інтегрованого курсу.
- Організація оптимального освітнього простору в класі
- Підготовка вчителів до роботи з дітьми з ООП.

2. Епідеміологічна ситуація в країні диктує необхідність уведення в активну педагогічну практику дистанційних навчальних технологій, організацію для вчителів онлайн курсів/семінарів/навчань щодо форм і методів дистанційного навчання.

3. Започаткувати всеукраїнський педагогічний обмін досвідом роботи з дітьми з ООП. Ініціювати проведення семінарів, конференцій (не-конференцій), виїзних сесій для ознайомлення учителів із прогресивними практиками організації роботи з дітьми з ООП. Залучати до просвітницької роботи громадські організації, батьківські спільноти.

4. Адміністрації закладів ЗСО потребують додаткових компетентностей щодо педагогіки партнерства й організації співпраці

вчителів початкової школи щодо викладання за новим ДСПО та відповідно до концепції НУШ.

5. Ініціювати для стимулювання вчителів до роботи з дітьми з ООП установами додаткової надбавки за рахунок місцевих бюджетів учителям, які у визначений спосіб підтвердять спроможність працювати з дітьми з ООП.

6. Продовжити моніторинг «Готовність педагогічних працівників до реалізації Концепції Нової української школи» на рівні базової школи.

Перший заступник директора

О.Я. Денисюк